

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

**IPARD KAPSAMINDA DESTEKLENEN YAPIM İŞLERİNİN SÖZLEŞME
SÜRESİNCE SORUNLARI VE MALİYET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İnş. Müh. Soner SEZGİN

EKİM 2019

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

**IPARD KAPSAMINDA DESTEKLENEN YAPIM İŞLERİNİN SÖZLEŞME SÜRESİNCE
SORUNLARI VE MALİYET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

İnş. Müh. Soner SEZGİN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"İNŞAAT YÜKSEK MÜHENDİSİ"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 06 / 09 / 2019

Tezin Savunma Tarihi : 11 / 10 / 2019

Tez Danışmanı : Doç.Dr. Tayfun DEDE

Trabzon 2019

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalında
Soner SEZGİN Tarafından Hazırlanan**

**IPARD KAPSAMINDA DESTEKLENEN YAPIM İŞLERİNİN SÖZLEŞME SÜRESİNCE
SORUNLARI VE MALİYET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 17/09/2019 gün ve 1819 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Vedat TOĞAN

Üye : Doç. Dr. Tayfun DEDE

Üye : Doç. Dr. Zeynep IŞIK

.....

.....

.....

Prof. Dr. Asim KADIOĞLU

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Yüksek Lisans çalışmalarım süresince yoğun çalışma temposu içerisinde çalışmamın her aşamasında benim yanımda olan, engin bilgi ve tecrübelerinden daima yararlandığım ve daha iyi ve daha güzel çalışmalar için beni sürekli olarak teşvik etmeyi ihmal etmeyen çok değerli Hocam Sayın Doç. Dr. Tayfun DEDE'ye teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Değerli zamanlarını ayırarak tezimi değerlendiren hocalarım Sayın Prof. Dr. Vedat TOĞAN'a ve Sayın Doç. Dr. Zeynep IŞIK'a teşekkür ederim.

Tez ile ilgili değerli görüş ve önerilerini benimle paylaşan ve tezimi inceleyerek bana yol gösteren çok değerli TKDK Uzmanı eşim Dilara SEZGİN'e, fikirleriyle katkı sağlayan TKDK Uzmanı Meryem ÇETİNER'e ve ismini saymadığım değerli meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak; varlığıyla başta rahmetli babam ve dualarını esirgemeyen annem olmak üzere bana mutluluk katan sevgili kızım Alya'ya ve kızımı dünyaya getiren sevgili eşim Dilara'ya çok teşekkür ediyorum, bu çalışmayı onlara armağan ediyorum.

Soner SEZGİN
Trabzon 2019

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “IPARD Kapsamında Desteklenen Yapım İşlerinin Sözleşme Süresince Sorunları ve Maliyet Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Tayfun DEDE’nin sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 11/10/2019

Soner SEZGİN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
TABLolar DİZİNİ.....	XI
KISALTMALAR DİZİNİ	XII
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Literatür Taraması.....	2
1.3. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	4
1.4. IPARD Programının Kapsamı	4
1.5. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun Kuruluşu ve Genel Yapısı	8
1.5.1. TKDK İl Koordinatörlükleri Hizmet Birimlerinin Görevleri	10
1.6. Genel Başvuru Kriterleri	11
1.7. Teklif Alma Kuralları	13
1.7.1. İş Akışı	13
1.7.2. Menşe Kuralı.....	14
1.7.3. Teklif Alma	14
1.7.4. Piyasa Koşulları	15
1.7.5. Adil Rekabet Koşulları, Şeffaflık ve Fırsat Eşitliği	16
1.7.6. Çıkar İlişkileri	16
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR	17
2.1. Amasya İlinde IPARDI ve IPARDII 1. Başvuru Çağrı Dönemi Boyunca Başvurusu Alınan Tüm Projelerin Belirlenmesi ve Projelere İlişkin Genel Durumun Ortaya Konması	18

2.2.	IPARDI Programı Boyunca Tüm Çağrı Dönemlerinde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Belirlenmesi ve Projelere İlişkin Genel Durumun Ortaya Konması	19
2.2.1.	IPARDI Programı Boyunca Tüm Çağrı Dönemlerinde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Ret Nedenlerinin Araştırılması.....	21
2.2.2.	IPARDI Programı Boyunca Tüm Çağrı Dönemlerinde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Fesih Nedenlerinin Araştırılması.....	25
2.3.	IPARDII 1. Başvuru Çağrı Döneminde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Belirlenmesi ve Projelere İlişkin Genel Durumun Ortaya Konması	27
2.3.1.	IPARDII 1. Başvuru Çağrı Döneminde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Ret Nedenlerinin Araştırılması.....	28
2.3.2.	IPARDII 1. Başvuru Çağrı Döneminde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Fesih Nedenlerinin Araştırılması.....	30
2.4.	Tespit Edilen Ret ve Fesih Nedenlerinin İrdelenmesi ve Çözüm Önerileri, Kesintilere ve Fesih İşlemlerine Konu Olan Projelere Dair Örnek Yatırımlar	30
2.4.1.	Tespit Edilen Ret ve Fesih Nedenlerinin Yol Açtığı Fon Kayıplarının Belirlenmesi ve Çözüm Önerileri	31
2.4.1.1.	Başvuru Yapılacak Tedbir/Sektörün Yanlış Seçilmesi.....	31
2.4.1.2.	Danışmanların Yetersiz Oluşu	31
2.4.1.3.	Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması	32
2.4.1.4.	Yapı Ruhsatının Hibe Projesi Onaylanmadan İstenmesi Zorunluluğu	32
2.4.1.5.	Başvuru Sahibinin İşletme Yönetme ve Mali Düzey Kapasitesinin Yatırımı Gerçekleştirmeye Yeterli Olmaması	33
2.4.1.6.	Genel Başvuru Kriterlerinde Yaşanan Sıkıntılar	33
2.4.1.7.	Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi.....	34
2.4.1.8.	Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar	35
2.4.1.9.	Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması	35
2.4.1.10.	Referans Fiyat Veri tabanında Yer Alan Fiyatların Bilinmemesi.....	36
2.4.1.11.	IPARD Bütçe Yetersizliği.....	37
2.4.1.12.	İş Planının Sağlam Kurgulanmaması.....	37
2.4.1.13.	Sıralama Kriterlerine Dikkat Edilmeme Durumu	38
2.4.1.14.	Uzun Süren İnceleme Sürelerinden Doğan Mağduriyetler	39

2.4.1.15.	Tip Proje Uygulaması Olmaması.....	40
2.4.1.16.	Birebir Aynı Projelerin Sunulması.....	40
2.4.1.17.	Yaşanan Diğer Sıkıntılar.....	40
2.4.2.	Fon Kaybına Neden Olabilecek Diğer Sorunların Belirlenmesi ve Çözüm Önerileri.....	41
2.4.2.1.	İdari Bina ve Çevre İmalatlarına Proje İçerisindeki Bütçesine Sınırlama Getirilmesi.....	41
2.4.2.2.	20.000€'yu Aşan Harcamaların Hali Hazırda 3 Teklif İçermesi.....	41
2.4.2.3.	Başvuruların Değerlendirilmesinde Prosedürlerin Farklı Algılanması ve Prosedürlerin Her İlde Eşit Uygulanmaması.....	42
2.4.2.4.	Bazı Veritabanlarının Güncel Olmaması.....	42
2.4.2.5.	Yapım İşi Yüklenicilerine Mali Durum Değerlendirilmesinin Yapılmaması.....	42
2.4.2.6.	Menşe Kuralında Yaşanan Sıkıntılar.....	43
2.4.2.7.	Resmi Belgelerin Temininde Yaşanan Sıkıntılar.....	43
2.4.2.8.	Yapım İşlerinde Sözleşmede Belirtilen Pozdan Daha Kaliteli Bir Pozun Yapılması Durumu.....	43
2.4.2.9.	Zeyilnamelerin Sayısının Fazla Olması.....	44
2.4.2.10.	Ödeme Taleplerinin Sayısının Sınırlı Olması.....	44
2.4.2.11.	Projeye Başlama Süresinin Olmaması.....	44
2.4.2.12.	Yatırım Uygulama Süresinin Keyfi Uzatılması.....	45
2.4.2.13.	Tedarikçi Değişiminde Yarıda Kalan Yapım İşlerinin Tespit Edilmesi.....	45
2.4.2.14.	Teknik Şartnameler ile Tedarik Sözleşmelerinin Standardının Olmaması.....	45
2.4.3.	Amasya İlinde IPARD Kapsamında Kesintilere ve Fesih İşlemlerine Konu Olan Projelere Dair Örnek Yatırımlar.....	46
2.5.	Toplam Fon Kayıplarının Belirlenmesi.....	51
2.6.	Yapım İşleri İçin Fon Kayıplarının Engellenmesi Adına “Yapım İşleri Başvuru Yol Haritası” Oluşturulması.....	55
2.7.	İnceleme Sonucu Belirlenen Ret Sebeplerinin ve Bu Ret Sebeplerine Karşı Oluşturulan “Yapım İşleri Başvuru Yol Haritası”nın Kullanılabilirliğinin ve Etkinliğinin TKDK Uzmanlarınca Değerlendirilmesi.....	57
3.	BULGULAR VE İRDELEMELER.....	58
4.	TARTIŞMA VE SONUÇ.....	69
5.	KAYNAKLAR.....	73
6.	EKLER.....	75

ÖZGEÇMİŞ

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

IPARD KAPSAMINDA DESTEKLENEN YAPIM İŞLERİNİN SÖZLEŞME
SÜRESİNCE SORUNLARI VE MALİYET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Soner SEZGİN

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimler Enstitüsü
İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı
Danışman: Doç.Dr. Tayfun DEDE
2019. 74 Sayfa, 8 Sayfa Ek

Bu tezin amacı, Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının (IPA) kırsal kalkınma bileşeni (IPARD) kapsamında Amasya ilinde desteklenen yapım işleri içeren projelerin sözleşme öncesi ve sözleşme sonrası süresince karşılaştıkları sorunlar hakkında çözüm önerileri sunmak ve ihaleye girecek olan gerçek ve tüzel kişileri mali açıdan bilgilendirmektir. Bu amaçla, IPARD Programı, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), TKDK teklif alma süreçleri ve başvuru paketi hazırlama aşamaları, IPARD kapsamında desteklenen projelerin hazırlanma süresince uygulamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri ele alınarak programın Türkiye uygulamasına katkıda bulunulacaktır. Bu incelemeler ile Avrupa Birliği mali yardımları kapsamında desteklenecek sözleşmelerdeki fon kayıplarının azaltılması amacıyla bir rehber hazırlanarak fon dağıtımının etkin kullanımına katkı sağlanacaktır. Ayrıca, IPA kapsamında gerçekleştirilen yapım işlerinin ihale edilmesi ve yapım işleri sözleşmelerinin yürütülme süreçleri de incelenmiştir. Çalışma kapsamında TKDK mevzuatına göre yürütülen projelerin sözleşme öncesi, ödeme öncesi ve uygulama sonrası dönemlerinde karşılaşılan problemler tespit edilerek kurumun iş ve işleyişinin daha iyi olmasına katkıda bulunulmuş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: IPARD, Tarım ve Kırsal Kalkınma, TKDK, AB

Master Thesis

SUMMARY

THE EVALUATION OF THE STRUCTURAL WORKS SUPPORTED IN THE
CONTEST OF IPARD AND THE COSTS IN TERMS OF THE CONTRACT

Soner SEZGİN

Karadeniz Technical University
Institute of Science and Technology
Civil Engineering Department
Supervisor: Assoc. Prof.Dr. Tayfun DEDE
2019, 74 Pages Appendix Pages 8

The purpose of this thesis is to offer proposals for solution to the problems encountered in the implementation of the pre-contract and post-contractual projects in Amasya, supported by the rural development component (IPARD) of the European Union Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA), and to inform the tenderer financially. For this purpose, the IPARD program for Agriculture and Rural Development Support Agency (ARDSI), TKDK proposal-making processes and the application package preparation stages, during the preparation of the projects supported under IPARD by taking enforcement problems and solutions program to practice in Turkey will contribute to this work. With these reviews, a guide will be prepared to reduce the fund losses in the contracts will be supported under the financial assistance of the European Union and contribute to the effective use of the fund. In addition, the process of contracting the construction works and the execution of the construction works contracts under IPA were also examined. Within the scope of the study, the problems encountered in the pre-contract, pre-payment and post-implementation periods of the projects carried out according to the ARDSI legislation will be determined and the work and operation of the institution will be improved.

Key Words: IPARD, Agriculture and Rural Development, ARDSI, EU

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. IPARD Kapsamında Desteklenen İller.....	6
Şekil 2. Tarım ve kırsal kalkınmayı destekleme kurumu merkez organizasyon şeması	9
Şekil 3. Tarım ve kırsal kalkınmayı destekleme kurumu il koordinatörlüğü organizasyon şeması.....	9
Şekil 4. 50 Başlık çelik süt işletmesi	46
Şekil 5. Çevik 96 başlık besi tesisi	47
Şekil 6. 2500 Başlık Tavuk Yetiştiricilik Tesisi Projesi.....	47
Şekil 7. Süt Konsantre Üretim Tesisi	48
Şekil 8. Kalkavanlar Et İşleme Tesisi.....	48
Şekil 9. Kırsal Turizm Yıldırım Pansiyon	49
Şekil 10. Abacılılar 120 Baş Süt Üreten Yarı Açık İşletme Kurulması	50
Şekil 11. Tamam Tarım İşletmesi.....	50
Şekil 12. Oluk Kırmızı Et Üretim Tesisi	51
Şekil 13. Toplam Fon Kaybı.....	54
Şekil 14. Yapım İşleri Başvuru Yol Haritası	56
Şekil 15. 302-4 Anketin 1. Sorusuna Verilen Cevaplar.....	58
Şekil 16. Anketin 2. Sorusuna Verilen Cevaplar	59
Şekil 17. Anketin 3. Sorusuna Verilen Cevaplar	59
Şekil 18. Anketin 4. Sorusuna Verilen Cevaplar	60
Şekil 19. Anketin 5. Sorusuna Verilen Cevaplar	61
Şekil 20. Anketin 6. Sorusuna Verilen Cevaplar	62
Şekil 21. Anketin 7. Sorusuna Verilen Cevaplar	63
Şekil 22. Anketin 8. Sorusuna Verilen Cevaplar	64
Şekil 23. Anketin 9. Sorusuna Verilen Cevaplar	65
Şekil 24. Anketin 10. Sorusuna Verilen Cevaplar	65
Şekil 25. Anketin 11. Sorusuna Verilen Cevaplar	66
Şekil 26. Anketin 12. Sorusuna Verilen Cevaplar	67
Şekil 27. Anketin 13. Sorusuna Verilen Cevaplar	67

TABLULAR DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. IPARDI 1-15. çağrı dönemleri ve IPARDII 1. çağrı dönemi boyunca başvurusu alınan projeler ve projelere ilişkin genel durum	18
Tablo 2. IPARDI 1-15. başvuru çağrı dönemleri boyunca başvurusu alınan yapım işi içeren projeler ve projelere ilişkin genel durum.....	20
Tablo 3. IPARDI 1-15. başvuru çağrı dönemi projelerinin ret nedenleri.....	21
Tablo 4. IPARDI 1-15. başvuru çağrı dönemi projelerinin fesih nedenleri	26
Tablo 5. IPARDII 1. çağrı dönemi boyunca başvurusu alınan yapım işi içeren projeler ve projelere ilişkin genel durum	27
Tablo 6. IPARDII 1. çağrı dönemi projelerinin ret nedenleri	28
Tablo 7. IPARDII 1. çağrı dönemi projelerinin fesih nedenleri	30
Tablo 8. Başvuru aşamasında fon kaybı.....	52
Tablo 9. Ödeme Aşamasında fon kaybı	53
Tablo 10. Başvuru aşamasından ödeme aşamasına kadar yaşanan toplam fon kaybı.....	54

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
ENPI	: Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı ülkeleri
EUROSTAT	: Avrupa Toplulukları İstatistik Ofisi
FIDIC	: Müşavir Mühendisler Uluslar Arası Federasyonu
IBBS	: İstatistiki Bölge Birimlerinin Sınıflandırılması
IPA	: Katılım Öncesi Yardım Aracı
IPARD-ARDSI	: Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma
ISPA	: Katılım Öncesi Yapısal Politikalar Aracı
KİK	: Kamu İhale Kanunu
OTP	: Ortak Tarım Politikası
PHARE	: Polonya-Macaristan Ekonomilerini Yeniden Yapılandırma Yardımı
SAPARD	: Tarım ve Kırsal Kalkınma için Özel Katılım Programı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TKDK	: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Küresel arenada gün geçtikçe gücünü arttıran ekonomik, siyasi ve birçok alanda ismini geçiren Avrupa Birliği, 57 yıldır ülke siyasetimizde yer alıp, günlük hayatımızda karşılaştığımız hemen her sahada sahip olduğu topluluk standartları ile karşımıza çıkmaktadır. Özellikle de 1999 yılında Türkiye'nin resmi olarak adaylık kazanmasıyla, ulusal bazda Avrupa Birliği (AB) mevzuatlarına uyum ve birliğe giriş için gerekli altyapı çalışmaları hız kazanmıştır (Duman 2006). Türkiye için hazırlanan katılım ortaklığı belgesi 2001 yılında AB Konseyi tarafından onaylandıktan sonra Ulusal Program ve bir dizi uyum yasaları hazırlanmış ve 3 Ekim 2005 tarihinde müzakerelere başlama kararı alınmıştır. Uyum süreci kapsamında 35 fasıl üzerinden müzakereler yürütülmekte olup Tarım ve Kırsal Kalkınma faslı bu fasıllardan 11. fasıl olarak yer almaktadır.

Avrupa Komisyonu 2007-2013 döneminde mali yardımlarını Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (Instrument for Pre-Accession-IPA) adı altında tek bir çatı altında dağıtma kararı almıştır. Bu süreç içerisinde ülkemize yapılan yardımları içeren Kırsal Kalkınma İçin Katılım Öncesi Yardım Aracı – IPARD programının tanıtımı, uygulama şartları ve yapılan fonlamanın etkin kullanılıp kullanılmadığı çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Avrupa Birliği mali yardımları kapsamında desteklenecek sözleşmelerdeki fon kayıplarının azaltılması amacı doğrultusunda hazırlanan tez 3 bölümden meydana gelmektedir.

Birinci bölüm; konu ile ilgili yapılan çalışmalar irdelenerek IPARD Programına, program kapsamında Türkiye'de kurulan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)'na ve TKDK tarafından yürütülen başvuru süreçlerine değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü; Amasya İl Koordinatörlüğüne başvurusu yapılan yapım işi içeren projelerin ret ve fesih nedenleri ayrıntılı olarak ele alınarak bu kapsamda oluşan mali kayıplar belirlenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise; mali kayıplara yol açan nedenler irdelenerek bir yol haritası oluşturulmuş ve diğer uzman görüşleri de alınarak yaşanan mali kayıpların azaltılması hedeflenmiştir.

1.2. Literatür Taraması

Yıldırak (1991), Türkiye’de kırsal kalkınma ile ilgili çalışmaların tarihi gelişimi, kırsal kalkınmaya ortam hazırlayan koşullar, yerleşim yerleri açısından kırsal kalkınma ve kırsal kalkınmada göz önünde bulundurulması gereken ilkeler konusunda bilgiler vermiştir.

Gürlük (2001), Dünyada ve Türkiye’de kalkınma anlayışı ve sürdürülebilir kalkınma kavramının önemini vurgulayarak, Türkiye’nin mevcut kırsal kalkınma projelerinin stratejilerini ortaya koymuştur (Dünya Bankası 2000-2001 Raporu, s.274-290). Türkiye’de de kırsal kalkınma projelerinin tarımsal ürün artışı yerine çiftçi gelirini artırıcı ve alternatif alanlara yönlendirici projeler olmasının önemini belirtmiştir.

Can ve Esengün (2007), Türkiye’de adaylık sürecinde, Kırsal Kalkınma Politikaları ile çalışarak IPARD yapısı ve Tarım ve Kırsal Kalkınma Programı hakkında bilgi vererek programın uygulanmasında yol çizilmiştir.

Giray vd. (2003), 1950’den sonra başlayan kırsal kalkınma yaklaşımlarını 1960’larda modernizasyon, 1970’lerde devlet müdahalesi, 1980’lerde serbest pazar ve yoksulluğun hafifletilmesi, 1990’larda yoksulluğun azaltılması, katılım ve yetkilendirme, 2000’lerde ise yoksulluğun ortadan kaldırılması olarak belirtmişlerdir. Özellikle 2000’li yılların kırsal kalkınma yaklaşımları olarak AB’nin kırsal kalkınma politikaları, Dünya Bankasının yeni kırsal kalkınma stratejisi, BM’nin milenyum hedefleri ve Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi; SESTAB (su, enerji, sağlık, tarım, bioçeşitlilik) bileşenleri çerçevesinde gerçekleştiğini vurgulamışlardır.

Akın (2008), “Avrupa Birliği’nde Kırsal Kalkınmaya Yönelik Mali Yardımlar ve Türkiye’nin Uyum Çalışmaları”, adlı çalışmada IPA ve IPARD Türkiye için bir değerlendirme yaparak Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu’nun görevlerini daha etkin bir şekilde yerine getirmesi için bazı önerilerde bulunmuştur.

Dıraor (2008), Türkiye ve AB mevzuatı ile yaptığı çalışmaların değerlendirilmesi, ülke karşılaştırması, örnekleme, fon tahsisine ilişkin istatistikler ve değerlendirmenin kullanılması ile ilgili Türkiye’deki IPARD fonlarının kullanımında ortaya çıkabilecek olası sorunları ele almıştır.

Yıldız (2005), Ödeme kuruluşlarının temelde ortak tarım politikasının (OTP) uygulanmasından sorumlu olduğunu ve genelde Tarım Bakanlığı bünyesinde kurulu olmasına rağmen her üye devletin kendi içinde değişik şekillerde faaliyet gösterdiklerini aktarmıştır. Üyelikle birlikte Türkiye için Polonya modeline benzer bir şekilde iki ayrı

ödeme kuruluşunun kurulabileceğini belirterek IPARD Ajansı (ödeme kurumu) ile Toprak Mahsulleri Genel Müdürlüğünün (müdahale kurumu) organize edilerek dönüştürülebileceği bir başka yapının, üyelikle birlikte ödeme kuruluşu olarak görev alması beklentisini belirtmiştir.

Özbey (2016), “Türk Kamu Örgütlerinde Verimlilik Ve Etkinlik Sorunu: Tarım Ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Örneği Üzerinden Bir Model Önerisi” adlı çalışmada kamu örgütlerinin verimlilik ve etkinlik sorununu TKDK örneği üzerinden ele alarak verimlilik ve etkinlik modeli geliştirmeye çalışmıştır. Çalışma, literatür taramasına ve TKDK’nın prosedür ve dokümanlarının incelenmesine dayanmaktadır.

Karataş (2010), AB’nin aday ülkelere tahsis ettiği özellikle 2007-2013 döneminde katılım öncesi mali yardımları inceleyerek TKDK kuruluş ve görevleri hakkında da bilgi vererek ülkemizin Avrupa Birliği’ne tam üyeliği yolunda katkıda bulunmaya çalışmıştır.

Gülçubuk, vd. (2016), TKDK desteklerinin süt ve besi hayvancılığı yetiştiriciliği tedbirlerindeki genel ve özel etkilerini ortaya koymuş; desteklerin etkinliğinin ve etkililiğinin ekonomik, çevresel, kurumsallaşma ve sosyo-kültürel boyutta ki değişimleri ile ilgili sonuçlar vermişlerdir.

Bulutçu (2015), AB’de kırsal kalkınma politikasının oluşumunu ve bu politikanın ana aracı olarak kırsal kalkınma programlarını tamamlayıcılık açısından ele almıştır. Türkiye’deki kırsal kalkınma politikalarının öne çıkan bileşenlerini incelemiştir. Son olarak, Türkiye’de uygulanan kırsal kalkınma programı destekleri ile IPARD programı arasındaki destekleri karşılaştırarak tamamlayıcılık açısından elde ettiği bulguları değerlendirmiştir.

Dağhoğlu (2008), Türkiye ile AB arasındaki mali ilişkilerin tarihçesine, IPA öncesi merkezi olmayan uygulama sistemine, IPARD programı ve ödeme ajansı ile ilgili akreditasyon kriterlerine çalışmada yer vermiştir. Akreditasyon sonrası süreçte projelerin kabul edilmesi, izlenmesi, ödeme taleplerinin değerlendirilmesi, ödemelerin gerçekleştirilmesi ve bunların kayıt altına alınarak raporlanmasına geniş kapsamlı olarak değinmiştir.

Koç (2016), IPARD desteklerinden yararlanarak sözleşme imzalayan faydalanıcıların deneyimleri ile IPARD katkısının işletmeler üzerindeki yansımaları belirlemeyi hedeflemiş ve Türkiye’nin IPARD uygulamalarından tecrübe kazandığı ve IPARD Programında belirtilen amaçlara erişimde ilerleme kaydedildiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Kolukırcık (2010), AB kırsal kalkınma politikaları gelişimini 3 Ekim 2005 tarihi itibarı ile Türkiye'nin üyelik sürecinde sosyal, ekonomik ve siyasal etkileri olacağını, AB uyum sürecinde Türk tarımı için dönüm noktası olacağını vurgulamıştır. AB'nin yapısal fonlar ve uyum fonu olarak isimlendirilen mali araçlarına ilaveten, katılım öncesi mali yardımlar olarak nitelenen, üye ülkelerin gelişmesine, bölgesel farklılıkların giderilmesini sağlayan fonları; PHARE, ISPA, CARDS ve SAPARD başlıkları altında toplamıştır. IPA'nın, kendinden önceki dört mali yardım aracı ile Türkiye mali yardım aracını kapsadığını ve kırsal kalkınma bileşenini yürütmekle görevli olan IPARD Ajansının 42 ilde kurulacağını belirlemiştir.

1.3. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu tez çalışmasında; IPARD programının uygulanması kapsamında desteklenen projelerin sözleşme öncesi ve sözleşme sonrası dönemleri boyunca karşılaşılan sorunlar araştırılarak fon kayıplarının azaltılması amaçlanmıştır.

Araştırılan konu IPARD programının uygulanması ile ilgili olduğundan program hakkında verilecek bilgiler bu kapsamda anlatılacaktır.

1.4. IPARD Programının Kapsamı

Küreselleşme ile birlikte kaynak kullanımında ve üretimde toplumların tedbirleri artmış ve toprak kullanım alanlarında gelişim olgusu gündem de yerini almaya başlamıştır. Bu kapsamda karşımıza çıkan kırsal alan kavramı her bir alan için farklı tanımları bünyesinde taşımaktadır. Çalışmamızda kırsal alan kavramı T.C. Kalkınma Bakanlığının teknik desteğinde T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının koordinasyonunda hazırlanan ve 2020 yılını hedefleyen Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi-1 (2007-2013) belgesinde yer verilen kır – kent tanımlarına göre 20.000 nüfusundaki yerler olarak kabul edilecektir (Duman, 2016).

Ülkemizin içerisinde bulunduğu adaylık sürecinde önemi ikiye katlanan kırsal alan kavramı gerek ülkemizin ekonomik bazda ilerlemesi gerekse AB'ye üye ülkelerde uygulanan OTP'ye paralel bazda bir yapı oluşturması amacıyla yeni çalışmalara ortam hazırlamıştır. Bu kapsamda AB'nin Katılım Öncesi Yardım Aracı – IPA'nın beşinci

bileşeni olan Kırsal Kalkınma Programı (IPARD), ülkemizce kurumlar arası iş birliği eşliğinde hazırlanan verilerin Avrupa Komisyonuna sunulması ile 25 Şubat 2008 tarihinde kabul edilmiş ve fondan faydalanmak için ülkemizde kurumsal çalışmalar ve bilgilendirmeler başlamıştır.

IPARD programının amacı doğrultusunda kırsal alanlarda belirlenen öncelikler aşağıdaki gibidir;

- Kırsal alan yaşam kalitesinin artırılması ve fiziki altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi
- Tarım ve gıda sanayinde kalite, sağlık standartlarının artırılması ve bu alanların rekabet gücünün artırılması
- Gıda kalitesi, tüketicinin korunması ve gıda sağlığına yönelik yapıların güçlendirilmesi
- Orman ekosistemlerinin korunması ve orman sürdürülebilir kaynaklarının sağlanması
- Çevreci tarım uygulamalarının geliştirilmesi
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kırsal alanlarda kullanımının yaygınlaştırılması
- Tarımsal alanda modern teknolojiye üretim sistemlerinin kurulması
- Atık ve gübre yönetimi standartlarının kırsal alanda bulunan çiftliklerde geliştirilmesi
- Kırsal alanda faaliyet gösteren çiftçilerin ve ailelerinin yaşam standartlarının yükseltilmesi
- Kadın ve genç çiftçilerin kırsal alanlarda faaliyet kapasitesinin artırılması
- Kırsal alanlarda yaşanan göç sorununun azaltılarak yeni iş olanaklarının geliştirilmesi
- Üreticilerin örgütlenme ve bilgi düzeyinin yükseltilmesi
- Hayvan sağlığı ve refahı hususunda AB standartlarında çiftliklerin ve üretim yapılarının yaygınlaştırılması
- Arıcılık, bitkisel üretim, yöresel ürünlerin işlenmesi, kırsal turizm ve kültür balıkçılığı alanlarında faaliyetlerin geliştirilerek yaygınlaştırılması
- Yerel kalkınma stratejilerinin oluşturularak organik üretimin yaygınlaştırılması, erozyon yönetimi ve mücadelesi, biyolojik çeşitlilik kavramlarının korunarak üreticilerin eğitilmesi olarak sıralanabilir.

Yukarıdaki öncelikler dikkate alınarak hazırlanan IPARD programı “Türkiye’de Avrupa Birliğine ayrıntılı veri analizi sunmak amacıyla 1970 yılında Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından oluşturulan İstatistiki Bölge Birimlerinin Sınıflandırılması (İBBS) dikkate alınmıştır (URL-16, 2019). Bu doğrultuda, TÜİK ve devlet planlama teşkilatının (DPT) 2002 yılında tamamladığı Türkiye İBBS’ inde Düzey 3 bölümünde yer alan ve görsel 2.1’de belirtilen 42 ilimiz IPARD kapsamında destek haritasını oluşturmuştur.

Şekil 1. IPARD kapsamında desteklenen iller (URL-17, 2018).

Programın kapsamında desteklenecek sektörler ülkemizin kamu kurum ve kuruluşları ilgili yapıların görüşleri doğrultusunda hazırlanan raporlar ve dönemlik bazda oluşturulan kırsal kalkınma stratejilerinin içerikleri dikkate alınarak belirlenmektedir.

Yukarıdaki açıklama doğrultusunda da günümüzde aktif olarak uygulanan IPARD II programının destek dallarının oluşturulmasında 2014 – 2020 yıllarını kapsayan Ülke Strateji Belgesinin sekizinci kalemi olan Tarım ve Kırsal Kalkınma sektörünün öncelik ve gereksinimleri dikkate alınmıştır.

Bu doğrultuda; IPARD II destekleri 3 ana sektör (tedbir) ve bu sektöre bağlı 16 alt tedbir başlığında toplanmıştır. 2014-2020 yılları arasında IPARD II Programı bünyesindeki

sektörler ve alt tedbirler ise TKDK'nın web sitesinde de açıklandığı üzere aşağıdaki gibidir;

101 Tedbiri-Tarımsal İşletmelerin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar: 4 alt tedbire ayrılmaktadır;

- 101-1 Süt Üreten Tarımsal İşletmeler
- 101-2 Kırmızı Et Üreten Tarımsal İşletmeler
- 101-3 Kanatlı Eti Üreten Tarımsal İşletmeler
- 101-4 Yumurta Üreten Tarımsal İşletmeler

103 Tedbiri-Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımlar: 5 alt tedbire ayrılmaktadır;

- 103-1 Süt Ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi Ve Pazarlanması
- 103-2 Kırmızı Et Ve Et Ürünlerinin İşlenmesi Ve Pazarlanması
- 103-3 Kanatlı Eti Ve Et Ürünlerinin İşlenmesi Ve Pazarlanması
- 103-4 Su Ürünlerinin İşlenmesi Ve Pazarlanması
- 103-5 Meyve Ve Sebze Ürünlerinin İşlenmesi Ve Pazarlanması

302 Tedbiri – Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme: 7 alt tedbire ayrılmaktadır;

- 302-1 Bitkisel Üretim Çeşitlendirilmesi Ve Bitkisel Ürünlerin İşlenmesi Ve Pazarlanması
- 302-2 Arıcılık Ve Arı Ürünlerinin Üretimi, İşlenmesi Ve Pazarlanması
- 302-3 Zanaatkarlık Ve Yerel Ürün İşletmeleri
- 302-4 Kırsal Turizm Ve Rekreasyon Faaliyetleri
- 302-5 Su Ürünleri Yetiştiriciliği
- 302-6 Makine Parkları
- 302-7 Yenilenebilir Enerji Yatırımları

IPARD kapsamında yürütülen ve yürütülecek projelerin destek oranları AB komisyonu tarafından onaylanan son çerçeve anlaşma ile %50 - %70 AB – Ulusal hibe olarak belirlenmiştir. Bu aralık içerisinde her bir tedbirin destek oranı spesifik kriterler ve tedbir bazlı bütçeler esas alınarak belirlenmektedir. Destek oranları tedbir bazlı değişkenlik göstermektedir.

2007 – 2013 yılları arasında birinci (IPARDI) uygulama dönemi tamamlanan ve 2014–2020 döneminde ikinci (IPARDII) uygulama ayağına geçilen IPARD programının

uygulanması ülkemizde IPARD ajansı olarak ta bilinen Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) tarafından yürütülmektedir

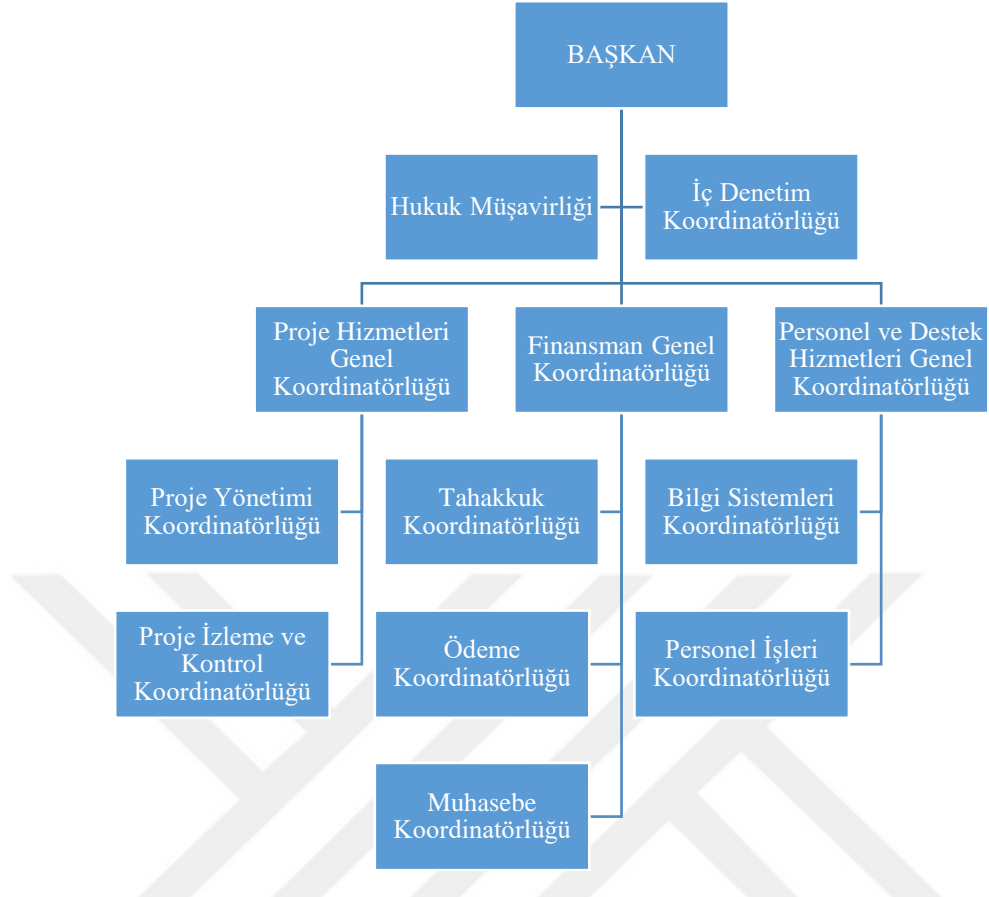
1.5. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun Kuruluşu ve Genel Yapısı

TKDK, ulusal kalkınma plan, program ve stratejilerinde öngörülen ilke ve hedefler çerçevesinde, 18 Mayıs 2007 tarihinde 5648 sayılı kanunla Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olarak kurulmuştur. Kurulan IPARD ajanslarının faaliyete geçip fon kullandırabilmeleri için sağlamaları gereken akreditasyon kriterleri kapsamında, 2011 yılında Avrupa Komisyonundan ilgili mevzuatı uygulamaya koymak ve takip etmek için yetki devri (akreditasyon) alarak Avrupa Birliği ve ulusal bütçenin birlikte kullanıldığı IPARD programını yürütmektedir (Özbey, 2016).

TKDK 42 ilde faaliyet göstermekte olup merkez ve taşra teşkilatlarından oluşmaktadır. Kurumun merkez teşkilatı, 2 adet ana hizmet birimi, 2 adet danışma ve denetim birimi ve yardımcı hizmet biriminden oluşmaktadır. Bu hizmet birimleri Proje Hizmetleri Genel Koordinatörlüğü, Finansman Genel Koordinatörlüğü, Hukuk Müşavirliği, İç Denetim Koordinatörlüğü ve Destek Hizmetleri Genel Koordinatörlüğüdür (T.C. Resmi Gazete, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (26526, 18.5.2007).

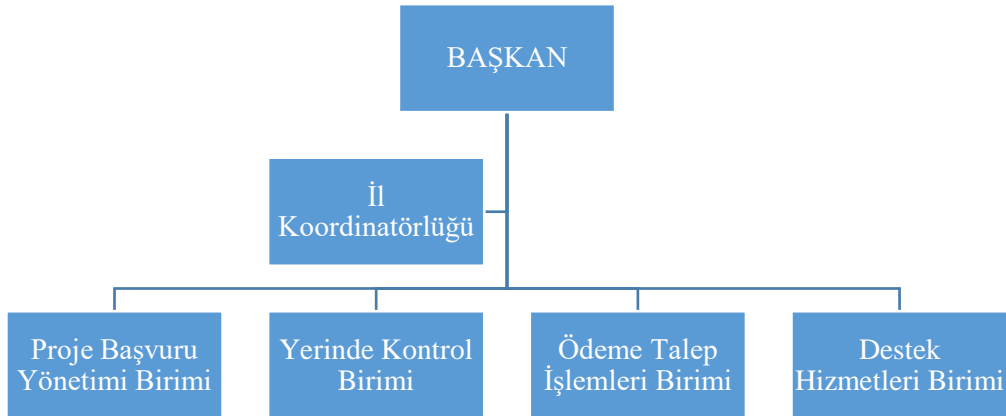
Bahsi geçen birimlerin alt yapılarında ise görev ve sorumlulukların işlevsel bir şekilde yerine getirilmesi, program sürecinin kurumsal açıklara maruz kalmaması amacıyla farklı birimlerde koordinatörlükler tarafından desteklenmektedir (İnsan Kaynakları Ve İdari İşler Koordinatörlüğü, Proje Yönetim Koordinatörlüğü, Tahakkuk Koordinatörlüğü, Proje İzleme Ve Kontrol Koordinatörlüğü, Ödeme Koordinatörlüğü, Bilgi Sistemleri Koordinatörlüğü, Muhasebe Koordinatörlüğü).

Bahsi geçen koordinatörlüklere dair organizasyon yapısı Şekil 2'de sunulmakta olup verilen koordinatörlüklerin alt tabanı il koordinatörlüklerinden oluşmaktadır (URL-19, 2018).

Şekil 2. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu merkez organizasyon şeması (URL-19, 2018).

Kurumun taşra teşkilatı olan İl Koordinatörlükleri alt yapılarında ise dört hizmet birimi bulunmaktadır. Bu hizmet birimleri proje başvuru yönetimi birimi, yerinde kontrol birimi ödeme talep işlemleri birimi ve destek hizmetleri birimidir.

Şekil 3. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu İl Koordinatörlüğü organizasyon şeması (URL-19, 2018).

1.5.1. TKDK İl Koordinatörlükleri Hizmet Birimlerinin Görevleri

TKDK'nın yerel (taşra) yapılanması kuruluş kanunu gereği İl Koordinatörlükleri şeklindedir. IPARD programının uygulandığı 42 ilde yerel yapılanma bulunmaktadır. İl Koordinatörlükleri hizmet birimlerinin görevleri aşağıdaki gibidir (T.C. Resmi Gazete, TKDK İl Koordinatörlüklerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008: madde 7-10).

Proje başvuru yönetimi biriminin (PBYB) görevleri;

- Başvuru paketlerinin eksiksiz olup olmadığını kontrol etmek ve kayıtlarını almak,
- Başvuru paketlerinin idari ve uygunluk kontrollerini yapmak ve ilgili raporları hazırlamak,
- İncelenen ve kabul edilen başvuru paketleri listesini yerinde kontrol birimine iletmek ve birimden gelen sonuç raporunu değerlendirmek,
- Başvuru paketleri üzerinde yapılan iş ve işlemleri arşivlemek
- Sözleşme işlemleri, sözleşme değişiklikleri ve sözleşme fesih işlemlerini gerçekleştirmek
- Denetim faaliyetlerine yönelik olarak hazırlık yapmak ve denetçilere yardımcı olmak

İl Koordinatörü tarafından faaliyet alanları ile ilgili görevleri yerine getirmektir.
Yerinde kontrol biriminin (YKB) görevleri,

- PBYB' den gelen projelerin sözleşme öncesi, ödeme öncesi ve uygulama sonrası kontrollerini yapmak,
- Yerinde kontrol planı ve kontrol listesi hazırlayarak bunlara uygun olarak yerinde kontrol raporları hazırlamak
- Proje uygulamalarının izlenmesini sağlamak amacıyla veri toplamak
- Denetim faaliyetlerine yönelik olarak hazırlık yapmak ve denetçilere yardımcı olmak
- İl Koordinatörü tarafından faaliyet alanları ile ilgili görevleri yerine getirmektir.

Ödeme talep işlemleri biriminin (ÖTİB) görevleri;

- Ödeme Talep paketlerinin eksiksiz olup olmadığını kontrol etmek ve kayıtlarını almak,

- Ödeme talep paketlerinin idari ve uygunluk kontrollerini yaptıktan sonra YKB'ye bilgi vererek taleplerin uygunluğunun kontrolünü sağlamak,
- Yararlanıcılar için ödeme talep paketinin kabulüne dair tebligat hazırlamak ve göndermek
- Ödeme belgelerinin kontrolünü sağladıktan sonra nihai tutarı Tahakkuk Koordinatörlüğüne sunmak
- Denetim faaliyetlerine yönelik olarak hazırlık yapmak ve denetçilere yardımcı olmak
- İl Koordinatörü tarafından faaliyet alanları ile ilgili görevleri yerine getirmek.

Destek hizmetleri biriminin Görevleri;

- IPARD Programını tanıtmak ve başvuru çağrısı yayınlamak,
- Başvuru sahipleri, kamu kurum ve kuruluşları ve diğer ilgililerle iletişimi sağlamak,
- Bilgi işlem faaliyetlerini, idari ve mali iş ve işlemler ile il koordinatörlüğü personel işlemlerini gerçekleştirmek
- Denetim faaliyetlerine yönelik olarak hazırlık yapmak ve denetçilere yardımcı olmak
- İl Koordinatörü tarafından faaliyet alanları ile ilgili görevleri yerine getirmek.

1.6. Genel Başvuru Kriterleri

TKDK bünyesinde yayınlanan çağrı rehberlerinde de açıklandığı üzere genel başvuru şartları için başvuru sahiplerinden istenen nitelikler;

- Gerçek kişilerde kendisi, tüzel kişilerde temsil – iltizama yetkili kişi (ler) 65 yaşını geçmemiş olmalıdır.
- Başvuru sahibi (tüzel – gerçek) ulusal vergi sistemine kayıtlı olmalı ve sistemde üzerine herhangi bir vergi – SGK borç yükümlülüğü bulunmamalıdır.
- Başvuru sahibi hırsızlık, güveni kötüye kullanma, yağma, hileli iflas, dolandırıcılık, sahtecilik, zimmet, ihaleye fesat karıştırma, irtikap ve rüşvet suçlarından hüküm giymemiş olmalıdır. Bununla birlikte ilgili kişi TKDK tarafından kara listeye alınmamış olmalı ve 3713 kanun numaralı terörle mücadele kapsamına giren suçlara ve organize suçlardan hüküm giymemiş olmalıdır.

- Uygulamaya konması planlanan proje, kiralanmış bir mülk üzerinde gerçekleştirilecek ise; taraflarca yapılacak kira sözleşmesinin süresi projenin tamamlandığı tarihten itibaren 5 yılı kapsmalıdır.
- Başvuru sahibi; başvuru yapılan tedbir kapsamında yeterli mesleki tecrübeye sahip olmalıdır. Bu doğrultuda TKDK tarafından dikkate alınan mesleki yeterlilik dokümanları; diploma veya 3 yıllık mesleki tecrübeyi gösteren belgelerdir. (Hayvan kayıt sistemine dair dokümanlar vb.)
- Mesleki yeterlilik gerçek kişilerde başvuru sahibinin kendisi tarafından, tüzel kişilerde ise imza - iltizama yetkili kişi(ler) tarafından taşınmalıdır.
- IPARD kapsamında yapılacak yatırımların uygulama süresi 24 ayı geçmemelidir. Bununla birlikte başvuru sahibi, yatırımın bitiminden itibaren 5 yıl süre ile proje bazında gerçekleştireceği faaliyeti devam ettirmelidir.
- Projenin uygulama yeri; IPARD kapsamında belirlenen 42 illerden biri olmalıdır.
- Başvuru sahipleri TKDK tarafından çıkılan proje çağrı ilanına yalnızca 1 kez başvuru yapabilir (Aynı çağrı dönemi içerisinde başvuru sahibi – yararlanıcı ikinci bir proje uygulaması gerçekleştiremez). Genel IPARD programı süresince ise yararlanıcı kişi – kişiler toplamda 4 kez destek alma imkânından faydalanabilirler. Bu kapsamda kişi – kişilerin yaptığı her bir başvuruda alacağı destek oranı daha önce yaptığı projenin tedbiri ve kişiye sağlanan bütçe desteği dikkate alınarak temin edilir.
- IPARD programı kapsamında desteklenen uygun harcamalar;

Makine Ekipman Alımı: TKDK' nın web sitesinde yayınlanan ve her bir tedbir için farklı bir içerik taşıyan uygun harcama listelerindeki malzeme ve ekipmanları kapsamaktadır.

Yapım İşleri: Proje kapsamında taşınmazın inşası, modernizasyonu, genişletilmesi amacıyla TKDK'nın web sitesinde yayımlanan uygun harcama listelerindeki yapı malzemelerini kapsamaktadır.

Yapım işi kaleminde yararlanıcılar alımını düşündükleri kalemlerin T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı poz listesi veya TKDK özel poz listesi içerisinde olmasına dikkat etmelidir. Aksi takdirde alımı planlanan poz kurum tarafından destek dışı bırakılmaktadır.

Hizmet Alımı (Genel Harcamalar): Mimarlık, mühendislik, danışmanlık, iş planı hazırlığı (teknik proje – fizibilite hazırlığı dâhil), lisans ve patent alımlarına ilişkin proje oluşturma sürecindeki hizmetleri kapsamaktadır.

Bu kısımda dikkat edilmesi gereken husus; genel harcamaların yani hizmet alımlarının toplam bedeli, yatırım kapsamında alınan yapım işi – makine ekipman alımı toplam bedelinin %12'sini geçmemelidir. Bunun yanı sıra hizmet alımına dahil olan iş planı hazırlığı (teknik proje – fizibilite hazırlığı dahil) bedeli ise IPARD başvuru kitapçıklarında da belirtildiği üzere yapım işi ve makine ekipman alımlarının toplam bedelinin maksimum %4'üne tekabül etmeli ve 6.000 € (avro) aşmamalıdır.

Görünürlük Harcamaları: Projenin uygulama yerinde görünürlüğünü sağlamak amacıyla pano – tabela alımları için yapılan harcamalardır.

Bu harcama kalemine ayrılan destek tutarı; makine ekipman alımı ve yapım işine ayrılan toplam bedelin %1'ine tekabül etmektedir (URL-20,2019).

1.7. Teklif Alma Kuralları

1.7.1. İş Akışı

Başvuru sahibi, yapım işleri, makine ekipman alımı ve görünürlük kapsamındaki harcamalar için geçerli teklif alma ve satın alma sürecinde aşağıdaki iş akışlarını takip etmelidir.

1. Teklif Davet Mektubunun hazırlanması
2. Teknik Şartnamenin/keşif özetinin hazırlanması
3. Teklif Davet Mektubunun, iş planı hazırlığı sırasında ve son başvuru tarihinden önce teklif alınacak şekilde potansiyel tedarikçilere/ yüklenicilere gönderilmesi
4. Potansiyel tedarikçilerin/yüklenicilerin tekliflerini sunması
5. Tekliflerin değerlendirilmesi, uygun teklifin seçilmesi ve yatırımın fiyatlandırılması
6. Faydalanıcı ile tedarikçi/yüklenici arasında alım sözleşmesi yapılması
7. Alımın gerçekleştirilmesi, faturalandırılması, teslimi ve kontrolü
8. Evrakların dosyalanması

1.7.2. Menş e Kuralı

Proje kapsamında temin edilecek malların tümünün menş e, AB 'ye aday ülkeler veya diğ er Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) faydalanıcısı ülkeler, AB üyesi ülkeler, Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı ülkeleri (ENPI) veya Avrupa Ekonomik Bölgesi ülkeleri olmalıdır.

1.7.3. Teklif Alma

Başvuru sahipleri yapım işleri, makine ve ekipman alımı, hizmet alımı ve görünürlük harcamaları olmak üzere dört (4) harcama alanında teklif alımı gerçekleştirebilir. Teklif alımına çıkarken başvuru sahibi, belirtilen her bir uygun harcama alanı için uygun harcama kalemlerinin detaylarını içeren bir "Teklif Davet Mektubu" hazırlamalıdır. Teklif davet mektubu ekinde uygun harcama kalemlerinin teknik özelliklerini içeren "Teknik Şartname" olmalıdır. Yapım işleri harcama alanında teklif davet mektubuna teknik şartnameye ek olarak proje çizimleri ve "Keşif Özeti" ekli olmalıdır.

Başvuru sahibi, projesindeki planlanan alımlar kapsamında tüm potansiyel tedarikçilere/ yüklenicilere tek tip teklif davet mektubu ile teknik şartname, yapım işlerinde tek tip keşif özetini aynı tarihli göndermelidir.

Makine ve ekipman alımı, hizmet alımı ve görünürlük kapsamındaki harcamalarda 20.000 Avro üzerindeki her bir satın alım için en az 3 (üç) farklı potansiyel tedarikçiden/yükleniciden 3 (üç) farklı teklif alınmalıdır. Yapım işleri ve 20.000 Avro altındaki makine ve ekipman alımlarında ise, hizmet alımı ve görünürlük kapsamındaki harcamalar için en az 1 (bir) teklif alınmalıdır.

Teklif davet mektubunda teklif geçerlilik süresi mutlaka belirtilmelidir. Teklif geçerlilik süresi en az başvuru teslim tarihini kapsamalıdır. Yani başvuru yapıldığı tarih itibariyle başvuru dosyasında bulunan bu alımlara ilişkin tüm teklifler geçerli olmalıdır. Potansiyel tedarikçiler/yükleniciler, teklif davet mektubu ve teknik şartnamede detayları yer alan her bir harcama kalemini fiyatlandırarak ve son teslim tarihini geçirmeden, teklif davet mektubunda belirtilen bütün şartlara uygun şekilde tekliflerini sunmalıdırlar.

Başvuru sahibi geçerli teklifler içerisinden teklif ekinde istenilen belgeleri, tekliflerdeki hesaplama ve toplamaların doğruluğunu kontrol ederek, teklifte belirtilen fiyatların, serbest piyasa koşullarına göre, makul ve kıyaslanabilir olup olmadığına bakarak

seçtiği en uygun teklife göre yatırımını bütçelendirecek, diğer geçerli teklifleri de başvuru paketine ekleyecektir.

Kurum ile sözleşme imzalanmadan önce yapılacak alımlar uygun harcama olsa dahi desteklenmez. Ancak hizmet alımı kapsamında iş planı hazırlığı, mimari ve mühendislik çizimleri, fizibilite hazırlığı ve iş planı hazırlığı için gerek duyulacak diğer hizmetler için yapılan alım işlemi iş planının hazırlaması aşamasında gerçekleşeceği için bu durum istisnadır. Alınacak mallar için mal alım sözleşmesi yapılmalıdır. Söz konusu alımla ilgili teklif alma kuralları rehberinde belirtilen ve başvuru sahibi/faydalanıcı veya tedarikçi için zorunluluk olan tüm şartların sözleşmede yer alması başvuru sahibinin/faydalanıcının yararına. TKDK'nın bu sözleşmede herhangi bir sorumluluğu yoktur.

1.7.4. Piyasa Koşulları

Başvuru sahipleri tarafından gerçekleştirilecek satın alımlarda, genel kabul görmüş, ticari kurallar ve serbest piyasa koşulları izlenmelidir. Kurum, tekliflerde yer alan her bir kalemin fiyatını, o kalem için belirtilmiş teknik özellikleri baz alarak kendi fiyat veri tabanı ile karşılaştırır ve piyasa araştırmaları yapar. Yapılacak araştırma ve incelemeler neticesinde piyasa fiyatlarının çok üzerinde harcama kalemleri tespit edilmesi durumunda, Kurum bu harcama kalemlerinin fiyatlarında azaltma yapabilir veya bu harcama kalemlerini uygun olmayan harcama olarak kabul edebilir veya projeyi ret edebilir.

Yapım işlerinde fiyatlar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı/TKDK'nın belirlediği güncel birim fiyatları aşmamalıdır. Başvuru sahibi teklif alma ve teklifleri değerlendirme aşamasında bu hususa dikkat etmelidir. Kurum, tekliflerin piyasa şartlarına uyup uymadığını kontrol ederken aşağıdaki kaynakları referans olarak kullanır;

- Kurum fiyat veri tabanı
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği referans fiyat listesi
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı referans birim fiyat listesi
- Diğer kaynaklar

1.7.5. Adil Rekabet Koşulları, Şeffaflık ve Fırsat Eşitliği

Yatırım kapsamındaki teklif alımları ve satın alımlarda tüm işlemlerin “Sağlam Mali Yönetim Prensipleri” ile uyumlu olması gerekmektedir. Adil rekabet koşulları, şeffaflık ve fırsat eşitliğinin sağlanması, manipülasyonlardan, usulsüzlük ve dolandırıcılık kapsamına giren faaliyetlerden kaçınılması gerekmektedir.

1.7.6. Çıkar İlişkileri

Yapım işleri, makine ve ekipman, hizmet alımı ve görünürlük harcamaları kapsamındaki satın alımlarda gerçek fiyatlandırmanın yapılabilmesi amacıyla, çıkar ilişkilerinden kaçınılmalı, potansiyel tedarikçi/yüklenici seçiminde buna aşırı özen gösterilmelidir. Yapım işlerinde işin bir kısmı veya tamamı yüklenici tarafından alt yükleniciye verilecek ise, bu alt yükleniciler ile başvuru sahibi arasında ve/veya alt yüklenici ile diğer yükleniciler arasında herhangi bir çıkar ilişkisi olmamalıdır. Aynı şekilde başvurunun ve iş planının hazırlanması ile ilgili danışmanlık hizmetlerini yapan tedarikçiler, başvuru ile ilgili yapım işleri, makine ekipman alımı ve görünürlük alımlarına teklif veremezler.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu tez çalışması, IPARD programı kapsamında Amasya ilinde desteklenen yapım işi içeren projelerin, sözleşme öncesi ve sözleşme sonrası süresince uygulamada karşılaştıkları sorunlar hakkında çözüm önerileri sunmak suretiyle potansiyel faydalanıcıları ve tedarikçileri mali açıdan bilinçlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın dayanak aldığı bilimsel materyal birincil ve ikincil nitelikteki kaynaklardan elde edilmiştir. Araştırmanın ana materyali olan birincil materyal Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının (IPA) kırsal kalkınma bileşeni (IPARD) kapsamında Amasya ilinde desteklenen yapım işleri içeren projeler oluşturmaktadır.

Araştırmanın ikincil materyalini ise, bu konuda yapılmış çalışmalar (tez, inceleme, derleme, makale vb.), IPARD Programı, TKDK prosedürlerinde yer alan bazı formlar, TKDK Amasya İl Koordinatörlüğü alt hizmet birimlerinin görev ve sorumlulukları kapsamında başvuru yapılan projelere dair gerçekleştirdikleri kontroller ve uzman deneyimleri oluşturmuştur.

IPARDI ve IPARDII 1. başvuru çağrı dönemi boyunca yapım işi içeren projelerin belirlenmesi amacıyla Amasya İl Koordinatörlüğü hizmet birimlerinden PBYB ve ÖTİB'in yapmış olduğu idari ve uygunluk kontroller ile YKB'nin yapmış olduğu yerinde kontrollere ait raporların yer aldığı arşiv Kurum izni alınarak taranmıştır. Çalışmanın amacına yönelik olarak yaşanan fon kayıplarının engellenmesinin ortaya konabilmesi için izlenen yöntem şu şekildedir.

1. Amasya ilinde IPARDI ve IPARDII 1. başvuru çağrı dönemi boyunca başvurusu alınan tüm projelerin belirlenmesi ve ret olan projelere ilişkin genel durumun ortaya konması
2. IPARDI programı boyunca tüm çağrı dönemlerinde başvurusu kabul edilen projelerden yapım işleri içeren projelerin belirlenmesi ve projelere ilişkin genel durumun ortaya konması
3. IPARDII 1. başvuru çağrı döneminde başvurusu kabul edilen projelerden yapım işleri içeren projelerin belirlenmesi ve projelere ilişkin genel durumun ortaya konması
4. Tespit edilen ret ve fesih nedenlerinin irdelenmesi ve çözüm önerileri, kesintilere ve fesih işlemlerine konu olan projelere dair örnek yatırımlar

5. Toplam fon kayıplarının belirlenmesi
6. Yapım işleri için fon kayıplarının engellenmesi adına “Yapım İşleri Başvuru Yol Haritası” oluşturulması
7. İnceleme sonucu belirlenen ret sebeplerinin ve bu ret sebeplerine karşı oluşturulan “Yapım İşleri Başvuru Yol Haritası”nın kullanılabilirliğinin ve etkinliğinin TKDK uzmanlarınca değerlendirilmesi

2.1. Amasya İlinde IPARDI ve IPARDII 1. Başvuru Çağrı Dönemi Boyunca Başvurusu Alınan Tüm Projelerin Belirlenmesi ve Projelere İlişkin Genel Durumun Ortaya Konması

Amasya ilinde IPARDI 1-15. ve IPARDII 1. başvuru çağrı dönemi toplam proje başvuru sayısı 957’dir. İl Koordinatörlüğü’nde reddedilen proje sayısı 76, geri çekilen proje sayısı 324, sözleşme imzalanan proje sayısı ise 435 olarak kayıt altına alınmıştır.

Tablo 1’de Amasya ilinde IPARDI 1-15. Çağrı dönemleri ve IPARDII 1. Çağrı dönemi boyunca başvurusu alınan projelerin genel durumuna yönelik bilgiler detaylı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 1. IPARDI 1-15. çağrı dönemleri ve IPARDII 1. çağrı dönemi boyunca başvurusu alınan projeler ve projelere ilişkin genel durum

Çağrı Dönemleri	Proje Başvuru Sayısı	Reddedilen Proje Sayısı	Geri Çekilen Proje Sayısı	Sözleşme İmzalanan Proje Sayısı	Fesih Olan Proje Sayısı	Sözleşmeye Bağlanma Oranı (%)
1	1	1	0	0	0	0
2	17	1	16	0	0	0
3	15	0	5	10	-1	67
4	8	0	5	3	-2	38
5	3	0	2	1	-1	33
6	11	0	8	3	-1	27
7	6	0	3	3	-1	50
8	3	0	0	3	-1	100
9	119	2	80	37	0	31
10	84	2	42	40	0	48
11	285	9	52	224	0	79
12	36	3	14	19	-1	53
13	171	33	78	60	-1	35
14	4	0	2	2	-1	50
15	4	0	2	2	0	50
IPARDII 1. Başvuru Çağrı Dönemi	190	25	19	28	-6	14
Toplam	957	76	324	435	-16	53

Geri çekilen projeler aslında inceleme sonucu ret edilen projeleri içermektedir. TKDK 2011 yılında akredite olduğundan almış olduğu akreditasyonun ardından peş peşe çağrılara çıkmıştır. Çünkü IPA fonlarının kullanımı için “n+3” kuralı vardır. Bu kurala göre bir yıla ait tahsis edilen fon miktarının en geç bu yılı takip eden 3. yılın sonu itibariyle kullanılması gerekmektedir. Bahse konu fon kullanılmamış veya hiçbir ödeme başvurusu yapılamamışsa komisyon tarafından otomatik olarak geri çekilmektedir. TKDK’nın 2011 yılında akredite olduğu göz önüne alındığında 2007 yılına ayrılan fonun Komisyon tarafından geri çekildiği ve kullanılmadığı, 2008 yılına ait fonun da “n+3” kuralına göre 2011 yılında kullanılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu sebepten Kurum tarafından yapılan incelemeler neticesinde “Başvurunun Reddine İlişkin Raporu” resmi yazı ile kendilerine henüz ulaşmayan başvuru sahipleri yeni çıkılan başvuru çağrı ilanlarına başvuru yapamayacakları için projelerine ait ret kararlarının kendilerine ulaşmasını beklemeden başvuru paketlerini geri çekmişlerdir. Bu sayede sık aralıklarla çıkılan başvuru çağrılarında yeniden başvurabilme imkânı yakalamışlardır. Söz konusu resmi yazı ve eki Ek-1’de verilmektedir. Çünkü Kurum içerisinde işlemi devam eden herhangi bir proje için yeni çağrı kapsamında başvuru yapılamayacağı başvuru çağrı rehberlerinde belirtilmektedir.

IPARDII 1. Başvuru çağrı döneminde proje başvurularının fazla olması nedeniyle sıralama kriterleri devreye girmiştir. 30 puan altı alan projeler değerlendirmeye alınmamış olup bu projelerin sayısı 93’tür.

2.2. IPARDI Programı Boyunca Tüm Çağrı Dönemlerinde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Belirlenmesi ve Projelere İlişkin Genel Durumun Ortaya Konması

Amasya il Koordinatörlüğü arşivine girilerek “1104- Kaydedilen Başvuru Paketleri Listesi” ile 2011-2015 yılları arasında IPARDI’ e toplam yapım işleri içeren proje başvuru sayısının 103 olduğu görülmüştür. Çalışmada kullanılan liste Ek-2’de verilmektedir. Reddedilen proje sayısı 4, geri çekilen proje sayısı ise 55’tir. Sözleşme imzalanan proje sayısı 44 olarak kayıt altına alınmıştır. Alınan projeler ve sözleşmeye bağlanma oranları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. IPARDI 1-15. başvuru çağrı dönemleri boyunca başvurusu alınan yapım işi içeren projeler ve projelere ilişkin genel durum

Çağrı Dönemi	Başvuru Yapılan Tedbir/Alt Tedbir	Proje Başvuru Sayısı	Reddedilen Proje Sayısı	Geri Çekilen Proje Sayısı	Fesih olan Proje Sayısı	Sözleşme İmzalanın Proje Sayısı	Başvuruların Sözleşmeye Bağlanma Oranı %
1	103-1	1	1	0		0	0
2	101-1	11	2	9		0	0
	101-2	5	0	5		0	0
3	101-1	5	0	4		1	20
	101-2	10	0	1	-1	9	90
4	101-2	2	0	3	-1	2	100
	101-1	5	0	1	-1	1	20
5	101-2	2	0	1	-1	1	50
6	101-2	7	0	5	-1	2	29
	101-1	1	0	1		0	0
	103-2	1	0	1		0	0
	302-3	1	0	1		0	0
7	101-2	4	0	2	-1	2	50
	302-3	1	0	1		0	0
	101-1	1	0	0		1	100
8	101-2	2	0	0	-1	2	100
	302-3	1	0	0		1	100
9	101-2	2	0	0		2	100
	101-1	2	0	2		0	0
10	103-3	1	0	1		0	0
	103-2	1	0	1		0	0
11	103-2	1	0	1		0	0
	101-2	10	0	4	-1	6	60
	101-1	1	0	1		0	0
12	101-2	6		1	-1	5	83
	103-3	1	1	0		0	0
	302-3	2		1		1	50
13	103-1	1	0	0		1	100
	103-2	1	0	0		1	100
	302-2	3	0	3		0	0
	302-3	2	0	0	-1	2	100
	302-4	1	0	1		0	0
14	101-1	4	0	2	-1	2	50,00
15	101-1	4	0	2		2	50,00
TOPLAM		103	4	55	-11	44	43%

2.2.1. IPARDI Programı Boyunca Tüm Çağrı Dönemlerinde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Ret Nedenlerinin Araştırılması

Kurum arşivine girilerek Kurumda çalışan uzman personeller tarafından belirlenmiş ret (geri çekme dahil) nedenleri incelenmiştir.

Ret nedenleri çağrı bazlı ve tedbir tedbir olacak şekilde Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. IPARD I 1-15. başvuru çağrı dönemi projelerinin ret nedenleri

Çağrı Dönemi	Alt Tedbir	Nedenler
1	103-1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yatırım alanında ipotek bulunması (bknz: 2.4.1.6. Genel Başvuru Kriterlerinde Yaşanan Sıkıntılar). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.6. Teknik Şartnameler, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 4. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması). 5. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz: 2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).
2	101-1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması). 4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz: 2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).
	101-2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekliflerin hatalı hazırlanması, ek bilgiye süresi içerisinde cevap verilmemesi (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.16. Birebir Aynı Projelerin Sunulması). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması). 4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz: 2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar). 5. Faydalanıcının sözleşme imzalamaması (bknz: 2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar).

Tablo 3'ün devamı

3	101-1	<p>1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).</p> <p>2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması).</p> <p>3. Minimum kriterlere uyulmaması (bkz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması).</p> <p>4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bkz: 2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).</p>
	101-2	<p>1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.16. Birebir Aynı Projelerin Sunulması).</p> <p>2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması).</p> <p>3. Minimum kriterlere uyulmaması (bkz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması).</p> <p>4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bkz: 2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).</p> <p>5. Faydalanıcının sözleşme imzalamaması (bkz: 2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar).</p>
4	101-2	<p>1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.16. Birebir Aynı Projelerin Sunulması).</p> <p>2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması).</p> <p>3. Minimum kriterlere uyulmaması (bkz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması).</p> <p>4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bkz: 2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).</p>
	101-1	<p>1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).</p> <p>2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması).</p>
5	101-2	<p>1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).</p> <p>2. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bkz: 2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).</p>

Tablo 3'ün devamı

6	101-2	1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).
	101-1	Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
	103-2	Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
	302-3	1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması). 4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).
7	101-2	1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması).
	302-3	1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması). 4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).
9	101-1	Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
10	103-2	1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması). 4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).

Tablo 3'ün devamı

10	103-3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması). 4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisiz çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).
11	101-1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması). 4. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisiz çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).
	101-2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması).
	103-2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması).
12	101-2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisiz çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar).
	103-3	Teknik projenin hatalı hazırlanması, kapasitenin fazla olması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması).
	302-3	Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
13	302-2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması, kapasitenin fazla olması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3. Listelerde yer almayan yerel ürün seçimi (2.4.1.1. Başvuru Yapılacak Tedbir/Sektörün Yanlış Seçilmesi).

Tablo 3'ün devamı

13	302-4	1. Tekliflerin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2. Teknik projenin hatalı hazırlanması, kapasitenin fazla olması (bkz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması).
14	101-1	Tekliflerin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
15	101-1	Tekliflerin hatalı hazırlanması (bkz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).

Tablo 3. incelendiğinde ret nedenlerinin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Projeye özgü sorunlar haricinde genel olarak ret sebeplerinin 5 ana başlık altında toplandığı görülmekte olup bu ret sebeplerine ilişkin kaç projenin reddolduğu ve yaşanan fon kayıplarına ilişkin bilgiler bölüm 2.4.'te ayrıca ele alınmıştır.

2.2.2. IPARDI Programı Boyunca Tüm Çağrı Dönemlerinde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Fesih Nedenlerinin Araştırılması

Fon kaybına neden olan bir diğer hususta sözleşme imzalandıktan sonra bazı nedenlerden dolayı fesih olan sözleşmelerdir. Sözleşme feshinden sonra bu projelerden geri alım prosedürü kapsamında ödenen hibe destekleri geri alınmaktadır. Doğrudan fon kaybına neden olduğu için bu konu da ele alınmıştır.

Fesih olan projelere dair sayılar Tablo 2'de verilmiş olup, fesih nedenleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. IPARD I 1-15. başvuru çağrı dönemi projelerinin fesih nedenleri

Çağrı Dönemi	Alt Tedbir	Fesih Nedenleri
3	101-2	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 3. Pazar araştırması sonucu nedeniyle makine ekipman kesintisinin fazla olması (2.4.1.10. Referans Fiyat Veritabanında Yer Alan Fiyatların Bilinmemesi).
4	101-1	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
	101-2	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
6	101-2	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
7	101-2	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
12	101-2	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 3.Pazar araştırması sonucu nedeniyle makine ekipman kesintisinin fazla olması (2.4.10. Referans Fiyat Veritabanında Yer Alan Fiyatların Bilinmemesi).
13	302-3	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
14	101-1	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 3. Pazar araştırması sonucu nedeniyle makine ekipman kesintisinin fazla olması (2.4.1.10. Referans Fiyat Veritabanında Yer Alan Fiyatların Bilinmemesi).

Sözleşme öncesi dönemde başvuru sahibi olarak anılan proje sahipleri, incelemeler sonucu projelerinin sözleşme imzalamaya hak kazanması sonrasında Kurum ile sözleşme imzalayıp faydalanıcı olarak anılmaktadırlar. Tablo 4’te yer alan sözleşme fesih nedenleri; sözleşme imzalayıp projesine başlamayan ve projelerinin inşaat faaliyetlerini tamamlayıp ödeme talep işlemleri neticesinde hak ettiği hibe tutarlarını alan fakat daha sonra sözleşme yükümlülüklerini yerine getiremeyen faydalanıcılara ait nedenleri içermektedir.

IPARDI 1-15. Çağrı dönemi boyunca fesih olan 11 adet projeden 4 adedi sözleşme imzalayıp hiç işe başlayamamış, 5 adedi inşaat faaliyetlerine başlayıp tamamlayamamıştır. 1 adet proje inşaat faaliyetlerini tamamlamış, ödeme talebine ilişkin tahakkuku gerçekleşmiş fakat sözleşme yükümlülüklerini yerine getiremediği için geri alım yapılmıştır. Geriye kalan son bir adet proje ise inşaat faaliyetlerini tamamlamış, ödeme talebine ilişkin tahakkuku gerçekleşmiş fakat sözleşme yükümlülüklerini yerine getiremediği için geri alım süreci devam etmektedir.

2.3. IPARDII 1. Başvuru Çağrı Döneminde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Belirlenmesi ve Projelere İlişkin Genel Durumun Ortaya Konması

Amasya il Koordinatörlüğü arşivine girilerek “1104- Kaydedilen Başvuru Paketleri Listesi” ile 2016-2018 yılları arasında IPARDII 1.başvuru çağrı döneminde toplam yapım işleri içeren proje başvuru sayısının 48 olduğu görülmüştür. Reddedilen proje sayısı 27, geri çekilen proje sayısı ise 9’tir. Sözleşme imzalanan proje sayısı 12 olarak kayıt altına alınmıştır. Alınan projeler ve sözleşmeye bağlanma oranları Tablo 5’ de verilmiştir.

Tablo 5. IPARDII 1. çağrı dönemi boyunca başvurusu alınan yapım işi içeren projeler ve projelere ilişkin genel durum

Çağrı Dönemi	Başvuru Yapılan Tedbir/Alt Tedbir	Proje Başvuru Sayısı	Ret Edilen Proje Sayısı	Geri Çekilen Proje Sayısı	Fesih olan Proje Sayısı	Sözleşme İmzalanan Proje Sayısı	Başvuruların Sözleşmeye Bağlanma Oranı %
1	101-1	6	1	1	-3	4	67
	101-2	35	24	4	-3	7	20
	101-3	2	1	1		0	0
	103-5	1	0	1		0	0
	302-1	2	0	1		1	50
	302-4	1	1	0		0	0
	302-5	1	0	1		0	0
TOPLAM		48	27	9	-6	12	25

2.3.1. IPARDII 1. Başvuru Çağrı Döneminde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Ret Nedenlerinin Araştırılması

Bu çağrı döneminde bütçe yetersizliği nedeniyle 19 yapım işi projesi reddedilmiştir. Reddedilme sebeplerine bakıldığında, nedenlerin hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. Reddedilme sebepleri Tablo 6’de verilmiştir.

Tablo 6. IPARD II 1. başvuru çağrı dönemi projelerinin ret nedenleri

Çağrı Dönemi	Alt Tedbir	Nedenler
IPARDII 1.	101-1	<ol style="list-style-type: none"> 1.IPARD bütçe yetersizliği (bknz: 2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar) 2.Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu) 3.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 4. Mesleki yeterlilik kriterini sağlamaması (bknz: 2.4.1.17. Mesleki Yeterlilik Kriterinin Başvuruyu Azaltması). 5. İş planı ve sıralama kriterlerinden düşük puan alma (bknz:2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması, 2.4.1.13. Sıralama Kriterlerine Dikkat Edilmeme Durumu, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
	101-2	<ol style="list-style-type: none"> 1.IPARD bütçe yetersizliği (bknz: 2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 3.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 4.Mesleki yeterlilik kriterinin sağlanmaması (bknz: 2.4.1.17. Mesleki Yeterlilik Kriterinin Başvuruyu Azaltması). 5. İş planı analizinin yetersiz çıkması (bknz: 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 6. Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.3. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 7. Sıralama kriterlerinden düşük puan alma (2.4.1.13. Sıralama Kriterlerine Dikkat Edilmeme Durumu). 8.Yapı ruhsatının onaylanmaması (bknz: 2.4.1.4. Yapı Ruhsatının Hibe Projesi Onaylanmadan İstenmesi Zorunluluğu). 9. Minimum kriterlere uyulmaması (bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması).
	101-3	<ol style="list-style-type: none"> 1.Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması) 2. İş planı analizinin yetersiz çıkması (bknz: 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması)
	103-5	<ol style="list-style-type: none"> 1.Faydalancının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Uzun süren inceleme süresi (2.4.1.14. Uzun Süren İnceleme Sürelerinden Doğan Maliyetler).

Tablo 6'nın devamı

IPARDII 1.	302-1	1.Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 2.Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 3.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).
	302-4	1.IPARD bütçe yetersizliği (bknz: 2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 3.Uygun harcamalarda yapılan kesintiler (bknz: 2.4.1.10. Referans Fiyat Veri Tabanında Yer Alan Fiyatların Bilinmemesi).
	302-5	1.Teknik projenin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu, 2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması). 2.Tekliflerin hatalı hazırlanması (bknz: 2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 3.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması ve formatların hatalı olması (bknz: 2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).

TKDK'nın tanınırlığının artması, gerçekleşen projelerin yatırımcılar tarafından ilgi görmesi ve hibe oranlarındaki artış nedeniyle IPARDII 1. çağrı döneminde bütçeden daha fazla projenin kuruma sunulmasından dolayı projeler arası sıralama gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Kurum merkezine gönderilen projelerin hepsi imzalamaya hak kazanamamıştır. Bu çağrı döneminde ülkemizde gerçekleşen sosyo-ekonomik (hain darbe girişimi, piyasa koşulları, doların artması vb.) olgulardan dolayı sözleşmeye bağlanmış başvuruların tamamlanma oranını olumsuz etkilemiştir.

Tablo 6. incelendiğinde ret nedenlerinin az da olsa farklılaştığı ancak yüksek oranda benzerlik gösterdiği görülmektedir. Projeye özgü sorunlar haricinde genel olarak ret sebeplerinin 9 ana başlık altında toplandığı görülmekte olup bu ret sebeplerine ilişkin kaç projenin reddoldüğü ve yaşanan fon kayıplarına ilişkin bilgiler bölüm 2.4. te ayrıca ele alınmıştır.

2.3.2. IPARDII 1. Başvuru Çağrı Döneminde Başvurusu Kabul Edilen Projelerden Yapım İşleri İçeren Projelerin Fesih Nedenlerinin Araştırılması

IPARDII 1. çağrı döneminde sözleşme imzalayıp daha sonra fesih olan projelere dair sayılar Tablo 5’de verilmiştir. Fesih içeren projelere ait nedenler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. IPARD II 1. başvuru çağrı dönemi projelerinin fesih nedenleri

Çağrı Dönemi	Alt Tedbir	Fesih Nedenleri
IPARDII 1.	101-1	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2.Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması (bkz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu). 3.Pazar araştırması sonucu nedeniyle makine ekipman kesintisinin fazla olması (2.4.1.10. Referans Fiyat Veritabanında Yer Alan Fiyatların Bilinmemesi).
	101-2	1.Faydalanıcının ekonomik sıkıntı çekmesi (2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar). 2. Çizim-metraj uyumsuzluğu nedeniyle yapım işleri kesintisinin çok fazla olması (bkz:2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu).

Tablo 7’de yer alan sözleşme fesih nedenleri; sözleşme imzalayıp projesine başlamayan ve inşaat faaliyetlerine başlayıp tamamlayamayan faydalanıcılara ait nedenleri içermektedir. IPARDII 1 çağrı dönemi boyunca fesih olan 6 adet projeden 5 adedi sözleşme imzalayıp hiç işe başlayamamış, 1 adedi ise inşaat faaliyetlerine başlayıp tamamlayamamıştır.

2.4. Tespit Edilen Ret ve Fesih Nedenlerinin İrdelenmesi ve Çözüm Önerileri, Kesintilere ve Fesih İşlemlerine Konu Olan Projelere Dair Örnek Yatırımlar

Bu çalışmada, IPARDI ve IPARDII 1. Çağrı dönemi içerisinde başvurusu alınan projelere dair teklif alma süreçleri, genel başvuru kriterleri, başvuru paketi hazırlama aşamaları ve sözleşme sonrası dönemde yaşanan sıkıntılar irdelenerek projelerin ret nedenleri ortaya konmuştur. Daha sonra fon kaybına neden olabilecek diğer sorunlar da belirlenerek sorunlara çözüm önerileri aranmıştır.

2.4.1. Tespit Edilen Ret ve Fesih Nedenlerinin Yol Açtığı Fon Kayıplarının Belirlenmesi ve Çözüm Önerileri

Bölüm 2.2. ve 2.3.'te belirlenen ret ve fesih nedenleri başlıklar halinde sıralanarak fon kayıpları belirlenmiş ve çözüm önerileri oluşturulmuştur.

2.4.1.1. Başvuru Yapılacak Tedbir/Sektörün Yanlış Seçilmesi

Doğru tedbir seçilmemesi başvurunun reddine neden olabilir. TKDK kapsamında desteklenen tedbirler aşağıdaki gibidir. En çok hata yerel ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması tedbirinden gelmektedir. Yerel ürünler tedbirinde yayınlanan yerel ürünler listesinde olmayan ürün seçimi proje reddine neden olmaktadır.

Başvuru çağrı dönemlerinde ve öncesinde kurum içi ve kurum dışı tanıtım toplantılarına daha fazla önem verilerek toplantı sayılarının artırılması ve desteklenen tedbirler hakkında danışmanlara ve potansiyel faydalanıcılara etkili ve verimli bir bilgilendirme yapılmalıdır. Başvuru formunun doldurulması esnasındaki hatalarında önüne geçilmelidir.

Bu sebepten IPARDI 13. Çağrı döneminde 1 adet 302-2 tedbirinden proje reddolmuştur.

2.4.1.2. Danışmanların Yetersiz Oluşu

Gerek başvuru paketi hazırlanmasında gerekse de ödeme talep paketi hazırlanmasında karşılaşılan süregelen hatalar zaman ve kaynak israfına ile Kurum iş ve işleyişine oluşturduğu iş yükü açısından ciddi sıkıntılar yaratmaktadır. Türkiye şartlarında danışmansız proje hazırlayabilecek düzeyde başvuru sahibinin az olması gibi nedenlerden ötürü danışman profilinin fon kullanımında ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Danışmanların kapasitelerinden fazla sayıda projeleri yürütmeye çalışmaları çağrı dönemlerinin sonunda yığılmalara neden olmaktadır. Bu yığılmalar başvuruların kalitesini düşürmekle kalmayıp inşaat projelerinin yeterince planlanmamasına neden olmaktadır.

TKDK faaliyete geçmeden önce her İl Koordinatörlüğü bağımsız denetçiler tarafından akreditasyon sürecinden geçerek akredite olmuştur. Geline süreçte danışmanlarında akreditasyon sürecinden geçirilmesi yaşanan ciddi sıkıntıları projelerin

reddolma oranlarını düşürecek ve gereksiz iş yükü (eksik belge tamamlattırılması) olmayacağı için projelerin incelenme süreleri de doğal olarak düşecektir. Danışmanların fon kayıplarında en büyük rolü oynadığı unutulmamalı ve kurum tarafından akredite edilmiş uzman kişilerce projelerin hazırlanması sağlanmalıdır.

Bu sebepten IPARDI 1-15. Çağrılar boyunca 59 adet proje, IPARDII 1. Başvuru çağrı döneminden ise toplamda 17 adet proje çeşitli tedbirlerden reddolmuştur.

2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması

Projeler vaziyet planı, mimari, statik, tesisat, elektrik, makine yerleşim planı gibi paftalardan oluşmaktadır. Proje hazırlama safhasında başvuru sahibi, danışman, inşaat, tesisat ve elektrik proje müellifleri bir araya gelerek ne istendiğini iyice kavramalıdır. Pratikte bu uygulama yapılmadığı için her müellif kendi düşüncesine göre iş çıkarmakta ve bu da zaman ve kaynak israfına neden olmaktadır. Projelerin hazırlanması esnasında ilan edilen minimum kriterlere dikkat edilmeli aksi takdirde projenin reddi söz konusudur. Yine projeler hazırlanırken oldukça detaya inilmeli detay verilmeyen projelerin yeniden tamamlattırılması zaman kaybına neden olabilmektedir. Yeniden tamamlattırılan projelerin eksiksiz getirilmemesi projenin reddine neden olmaktadır. Projelerin onaylı olup olmamasına dikkat edilmelidir.

Yapım işleri içeren projeler kuruma sunulurken proje hazırlama safhasında ilgili kurum personeli, faydalanıcı, danışman ve proje müellifleri bir araya gelmeli ve istenen ile ortaya konanın aynı şeyi ifade ettiği konusunda mutabık kalınmalıdır. Bu işlem iş yükünü, kaynak israfını ve fon kaybını ortadan kaldıracaktır.

Bu sebepten IPARDI 1-15. Çağrılar boyunca 28 adet proje, IPARDII 1. Başvuru çağrı döneminden ise toplamda 1 adet proje çeşitli tedbirlerden reddolmuştur.

2.4.1.4. Yapı Ruhsatının Hibe Projesi Onaylanmadan İstenmesi Zorunluluğu

TKDK projelerinde, yapım işleri olması durumunda yapı ruhsatı ya da yapı ruhsatı bulunmadığına dair resmi yazı başvuru paketinde sunulmalıdır. Başvuru aşamasında bu belgelerin istenmesi, yatırımcılar açısından hem süre bakımından hem de maddi açıdan sorun oluşturmaktadır. Yapı ruhsatı veren ilgili kuruluşların diğer kurumlarla yaptığı

yazışmaların uzun sürmesi, bu süreçte başvuru sahiplerinin yaptığı harcamalar ve proje çizimi yapan ilgili müelliflerin ahır, sera gibi basit yapılarda denetleme kotalarını doldurmak istememesi şeklinde problemler ortaya çıkmaktadır.

Bu sebepten IPARDII 1. Başvuru çağrı döneminden 101-2 tedbirinden toplamda 2 adet proje reddolmuştur.

2.4.1.5. Başvuru Sahibinin İşletme Yönetme ve Mali Düzey Kapasitesinin Yatırımı Gerçekleştirmeye Yeterli Olmaması

Projelerin idari ve uygunluk kontrolleri tamamlandıktan sonra sözleşme imzalamaya hak kazanan başvuru sahipleri ile sözleşme imzalayan faydalanıcılar inceleme süresince mali durumları değişiklik gösterebildiğinden sözleşme imzalayamamakta ya da inşaat faaliyetlerine başlayamamaktadır. Kimi zamanda inşaat faaliyetlerini tamamlayıp projenin sürdürülebilirliğini sağlayamadıkları için fesih işlemlerine konu olabilmektedirler.

Bu sebepten IPARDI 1-15. Çağrı döneminde 11 adet proje, IPARDII 1. Çağrı döneminde ise 6 adet proje bu kapsamdadır. IPARDI 1 adet projede ise sözleşme kurallarına uyulmama sonucu geri alım gerçekleştirilmiş ve 1 adedinde de gerçekleştirilmek üzere.

2.4.1.6. Genel Başvuru Kriterlerinde Yaşanan Sıkıntılar

Başvuru esnasında başvuru sahibinin Sosyal Güvenlik Kurumu prim borcu ve vergi borcu olmamalıdır. Borcu yoktur belgelerinin başvuru esnasında değil de sözleşme imzalama aşamasında sorgulanmasının potansiyel faydalanıcılar için daha rahatlatıcı bir uygulama olacağı düşünülmektedir.

Yatırımın uygulandığı arazi başvuru sahibinin ise, başvuru esnasında söz konusu arazide ipotek olmamalıdır. İpotek bulunmama sorgusu başvuru esnasında değil de sözleşme imzalama aşamasında sorgulanmasının potansiyel faydalanıcılar için daha rahatlatıcı bir uygulama olacağı düşünülmektedir.

Başvuru yapılan tedbire göre AB mevzuatlarına göre mesleki yeterlilik istenmektedir. Başvuru sahibinin kendisi olması durumunda ilgili tedbirde istenen diploma veya 3 yıl tecrübe şartı gerçekten bu işi yapan fakat şartları sağlayamayan potansiyel faydalanıcılar için sorun oluşturmaktadır. Örneğin 101 tedbiri için mesleki yeterlilik maddi

gücü yerinde olan fakat bu şartı sağlayamayan başvuru sahipleri açısından engel yaratmaktadır. Mesleki yeterlilik şartı tanımının değiştirilmesi ya da 3 yıl olan süre şartının kısaltılması, belirli saatlerde alınan kurs ile sertifika verilmesi vb. olacak şekilde düzenlenmeler uygulamadan doğan mağduriyetleri ortadan kaldıracaktır.

Bu sebepten IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 103-1 tedbirinden 1 adet proje ipotek sorunu içerdiğinden, IPARDII 1. başvuru çağrı döneminden 1 adet proje de 101-2 tedbirinden mesleki yeterliliği sağlayamadığından reddolmuştur.

2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi

Projelerde genel olarak metraj listelerinde miktarlar fazla yazılması, yanlış pozlar yazılması, pozların metraj listesinde hiç yer almaması, metraj listelerinin TKDK formatında hazırlanmamış olması gibi durumlar yaşanmaktadır. Bu durumlarda pozun tamamı ya da fazla miktarının kesintisi yapıldığından başvuru esnasında ki yaklaşık maliyet, sözleşme öncesi kontroller esnasındaki inceleme ve akabinde yerinde kontrollerde nihai hesaplanan tutar arasında çok ciddi rakam farklılıkları tespit edilmektedir. Çağrının son kabul gününe yakın zamanda ruhsat işlemlerini yetiştirebilmek için avam projeler üzerinden verilen teklifler, danışmanların sisteme teklifleri girmesi için yaklaşık maliyetleri onay işlemlerinden önce çabuk ve hızlı temin etmeye çalışmaları hataları artırmaktadır. Yazım yanlışları bir pozun tamamının uygun harcamadan çıkarılmasına neden olabileceği gibi format farklılıklarından dolayı projenin reddi söz konusu olabilmektedir.

Başvuru sahibi başvuru paketini hazırlamadan önce proje çizimlerini (mimari proje, statik proje, sıhhi tesisat projesi, elektrik projesi) tamamladıktan sonra onaylatıp kurumumuza sunmalı ve her il koordinatörlüğünde görevlendirilecek olan metraj hazırlama uzmanları tarafından projenin metraj listesi istenilen formatta hazırlanıp başvuru sahibine teslim edilmelidir. Başvuru sahibi İl Koordinatörlüğü'nden aldığı metraj listelerini baz alarak, keşif özeti, teknik şartname, teklif vs. oluşturmalıdır. Böylece ödeme önce yerinde kontrolde poz pazında yapım işlerinin miktarları kontrol edilmeyip, sadece mimari, statik, sıhhi tesisat ve elektrik projesine uygunluk durumu kontrol edilerek metraj hatalarından kaynaklı fon kaybı engellenebilir. Tip proje uygulaması ile de yaklaşık maliyetlerin önceden belirlenmesi ve yaklaşık maliyetlerin düzgün bir şekilde hesaplanması

sağlanabilir. Metraj hatalarından kaynaklı fon kaybı engellenebilir. Ayrıca projelerin başvuru esnasında hali hazırda %70 olarak gerçekleştirilen metraj kontrolünün %100 oranına çıkarılması bu farklılıkları ortadan kaldıracaktır.

Bu sebepten IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 35 adet proje, IPARDII 1. Başvuru çağrı döneminden ise toplamda 4 adet proje çeşitli tedbirlerden reddolmuştur.

2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar

Başvuru çağrı ilanlarında sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı birim fiyat kitabı ile TKDK web sitesinde ilan edilen “Özel Pozlar Listesi” kullanılma zorunluluğunun belirtilmesi, yaklaşık maliyet hazırlanırken uygun pozların bulunmaması durumunda mağduriyetlere yol açmaktadır. Her ne kadar başvuru çağrı ilanı süresinde başvuru yapılması durumunda yeni özel pozların oluşturulması için hak tanınmış olsa da, proje hazırlama konusunda son dakika kültürünün yerleşmiş olmasından ötürü bu prosedür aktif kullanılmamaktadır. Özel pozlarda birim fiyatların güncellenmemesi gibi durumlar olabilmektedir. Ayrıca özel pozlar sadece Kurum merkezi tarafından oluşturulmaktadır. İl Koordinatörlüklerinde de özel pozlar oluşturulabilmelidir.

Bu sebepten Başvuru çağrı ilanlarında, sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı birim fiyat kitabı ile TKDK web sitesinde ilan edilen özel pozlar listesindeki pozların kullanılabilme şartı kaldırılarak tüm kamu kurumlarının birim fiyat kitaplarını kapsayacak şekilde geliştirilmelidir. Bu uygulama ile özel poz oluşturulması için verilen sürenin kaçırılması gibi durumlardan ötürü yaşanabilecek fon kayıplarının önüne geçilecektir.

Bu sebepten IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 33 adet proje, IPARDII 1. Başvuru çağrı döneminden ise toplamda 2 adet proje çeşitli tedbirlerden reddolmuştur.

2.4.1.9. Teklif Alma Kurallarına Uyulmaması ve İhalelerdeki Tenzilatların Düşük Olması

Teklifler incelenirken yapılan idari ve uygunluk kontrollerde, tüm satın alımlar için gerçekleştirilen tüm faaliyetlerin gerçekçi ve hesap verilebilir gerekçelere dayandırılmadığı, AB, Ulusal kaynaklar, IPARD programı ve yatırımın amaçlarını zedeleyecek manipülasyon, teklif daveti gönderilecek tedarikçilerin/yüklenicilerin belirlenirken gerçek ve şeffaf bir ihale ortamı oluşturulmadığı gibi durumlar tespit

edilebilmektedir. Bu kapsamda özellikle; hazırlanan projelerin özgünlüğü, destek kapsamında satın alınması planlanan harcama kalemlerinin gerekçeleri, nasıl ve nereden temin edilecekleri ile ilgili konuların detaylı olarak incelendiğinin bilincinde olunmalı aksi taktirde projenin reddi gibi durumlar oluşacağı unutulmamalıdır.

Kurumumuzun prosedürleri gereği başvuru sahipleri ihaleyi kendi başına yaptığı için birim fiyat esaslı tekliflerde verilen fiyatlar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı birim fiyatları üzerinden minimum kırımlar olacak şekilde sonuçlandırılmaktaydı ve teklif sunumlardaki benzer hatalar ihalede manipülasyon yapıp yapılmadığının sorgulanmasına yol açmaktaydı. Ancak bu durum yapım işlerinde tek teklif uygulamasına geçilmesiyle son bulmuştur. Yapım işlerindeki %15 tenzilat zorunluluğu ile en düşük teklif uygulamasının sağladığı avantaj sağlanmıştır.

Kurumun web sitesinde, oluşturulacak düzenlemeler ile “Teklif Davet Mektubu” ve “Teknik Şartname”lerin potansiyel başvuru sahibi tarafından sisteme girilmesi sonucu otomatik olarak tanımlanan ihale numarasının tedarikçilere paylaşılmasıyla teklif verme sürecinin tamamlanması sağlanabilir. Böylelikle adil şeffaf ve gerçek bir ihalenin olması sağlanacaktır. Sistem otomatik olarak en düşük teklifi seçeceği için manipülasyondan riskleri de bertaraf edilmiş olacaktır.

Bu sebepten IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 55 adet proje, IPARDII 1. başvuru çağrı döneminden ise toplamda 5 adet proje çeşitli tedbirlerden reddolmuştur.

2.4.1.10. Referans Fiyat Veri tabanında Yer Alan Fiyatların Bilinmemesi

Yapım işlerinde birim fiyatların belli olmasından mütevellit tavan fiyat belli iken, makine ekipmanlarda yapılan ihale sonrasında kazanan firmanın teklif fiyatlarının yapılan pazar araştırmasında yüksek bulunması gerekçesiyle uygun harcamalardan çıkarılması mağduriyetlere yol açmaktadır. Makine ekipmanlarda Kurumun “Referans Fiyat Veri Tabanı” kullanarak tavan fiyat belirlemesi, bu fiyatların faydalanıcılar ve tedarikçiler tarafından bilinmemesi kesintiler olduğunda Kurumu ciddi şekilde itirazlara maruz bırakmaktadır.

Kurumun web sitesinde makine ekipmanlar için de tıpkı yapım işlerinde olduğu gibi referans fiyatların ilan edilmesi kurum içi yapılan kesintilerdeki hatalı işlemlerin önüne geçilmesini ve fiyatların itiraz yoluyla güncel tutulmasını sağlayacağı gibi hak kaybı ve iş

yükünü de ortadan kaldıracaktır. Bu gibi nedenlerden ötürü veri tabanlarının güncel olması gerekmektedir.

Bu sebepten IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 101-1 ve 101-2 tedbirinden 2 adet proje, IPARDII 1. başvuru çağrı döneminden ise toplamda 3 adet proje 101-1 tedbirinden fesih olmuştur. IPARDII 1. Çağrı döneminden de 302-4 tedbirinden 1 proje reddolmuştur.

2.4.1.11. IPARD Bütçe Yetersizliği

IPARD bütçe yetersizliği ile ilgili olarak IPA'nın diğer 4 bileşeni kapsamında desteklenen fakat kullanılmayan fonların 5. bileşen olan IPARD programına aktarılması için komisyon ile görüşmeler sağlanmak suretiyle mutabakata varılabilir.

Bu sebepten IPARDII 1. başvuru çağrı döneminden ise toplamda 21 adet proje 101-1, 101-2 ve 302-4 tedbirlerinden reddolmuştur.

2.4.1.12. İş Planının Sağlam Kurgulanmaması

İş planı hazırlarken projede yapılması planlanan üretimin ne olduğu açıkça belirtilmeli ve üretim için gerekli olan tüm teknik ve teknik olmayan detaylar ayrıntılı şekilde açıklanmalıdır. Teknik proje kapsamında girdiler ve çıktılar iyi belirlenmeli ve yapılara ilişkin mahallerin m²'leri doğru bir şekilde yazılmalıdır. İş planında yer alan ve gerçekçi bir şekilde oluşturulan tablolar projenin puanlamasına olumlu etki yapacaktır. Ret edilen veya puandan dolayı sözleşme imzalamayan projeleri incelediğimizde iş planlarında aşağıda bahsedilen sorunlar tespit edilmiştir;

1. Doğru iş planı formatının kullanılmaması
2. Finansman kaynağı yetersizliği veya finansman kaynakları ile ilgili öz kaynak-diğer kaynak ayrımı yapılamaması sebebiyle finansman kaynaklarının düzeltilmesi sonucu oluşan finansman açığı (Bu sorunun çözülebilmesi için Kurum tarafından çıkılan ek bilgi/belge talebine zamanında dönülebilmesi proje retlerine sebebiyet verebilmektedir).
3. İş planında projeye ait verilerin sunulmaması, gerekli sözel açıklamalı kısımların doldurulmaması, eksik doldurulması,

4. Destek oranının yanlış seçilmesi ve mevcut durum mali değerlendirmesinin olmaması,
5. Hayvan alımı giderlerinin proje gideri olarak gösterilmemesi,
6. Gelirler başlığı altında yatırımla direk ilgisi olmayan gelirlerin belirtilmesi nedeniyle bu gelir kalemlerinin projeden çıkarılması,
7. Besi periyodunun işletme sermayesi tablosunda belirtilmemesi,
8. Projede olacağı öngörülen giderlerin iş planında sözel açıklamalarda bahsi geçmesine rağmen giderler tablosuna eklenmemesi (örn; personel gideri, bakım onarım gideri, sigorta gideri vb.) ve projede olması gereken bir giderin hem iş planında sözel kısımlarda bahsi geçmemesi hem de ilgili gider tablolarında bulunmaması (örn; kiralık arazide gerçekleştirilecek bir yatırımda yıllık işletme giderlerinde kira giderinin gösterilmemesi, vb.)
9. Ürün satış fiyatlarının piyasa fiyatlarının çok altında verilmesi veya çok üzerinde verildiği için piyasa fiyatlarına çekilmesi,
10. Gider kalem fiyatlarının çok yüksek verilmesi veya çok düşük verilmesi sonucu piyasa fiyatlarına çekilmesi,
11. Sürü projeksiyonunda yapılan hata sebebiyle satılan ürünün düşük gösterilmesi ve bir ürünün/ürünlerin üretimi gösterildiği halde satışta gösterilmemesi (reform inek, dişi dana vb.)
12. Kredi niyet mektubundaki bilgilerin ve diğer geri ödemelerin (borç) doğru bir şekilde mali giderler tablosuna aktarılmaması

Bu sebepten IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 101-1, 103-1, 103-3 tedbirinden 3 adet proje, IPARDII 1. başvuru çağrı döneminden ise toplamda 3 adet proje 101-1, 101-2 ve 101-3 tedbirinden ret olmuştur.

2.4.1.13. Sıralama Kriterlerine Dikkat Edilmeme Durumu

İl Koordinatörlüklerinde yapılan kontrollerde başvurusu olumlu sonuçlanan bir proje, benzer bir başka yatırımın daha yüksek puan almış olmasından dolayı hibe almaya hak kazanamayabilir. Tedbir bazlı sıralama kriterleri puanlamaya konu olmaktadır. Faydalanıcılar sıralama kriterlerine dikkat ederek başvurduklarında hibe kazanma şanslarını arttıracaklardır. Sıralama kriterlerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

- Yatırımın yenilenebilir enerji içermesi,

- Yatırımın uygun harcama toplamı 500.000TL altı olması,
- Başvuru sahibinin kadın olması,
- Küçük ölçekli tarım işletmeleri,
- Başvuru sahibinin mevcut işletme veya üretici örgütü olması,
- Yatırımın 3 milyon TL den az olması gibi durumlar.
- IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 101-1, 103-1, 103-3 tedbirinden 3 adet proje, IPARDII 1. başvuru çağrı döneminden ise toplamda 3 adet proje 101-1, 101-2 ve 101-3 tedbirinden ret olmuştur.

Bu sebepten IPARDII 1. başvuru çağrı döneminde toplamda 20 adet proje 101-1, 101-2 ve 302-4 tedbirinden ret olmuştur.

2.4.1.14. Uzun Süren İnceleme Sürelerinden Doğan Mağduriyetler

TKDK' ya sunulan projelerde yapılacak satın alımlara ilişkin teklifler ön teklif ya da proforma şeklinde değildir. Başvuru paketinde geçerli teklif yer almakta, yatırım tutarı ve destek miktarı bu geçerli teklifler üzerinden hesaplanmaktadır. Bu durum; başvurunun il koordinatörlükleri ve merkezde yapılan incelemelerinin uzun sürmesi nedeniyle, yatırımcı açısından maddi kayıplara yol açabilmektedir. Ülkemizde piyasa koşullarının çabuk değiştiği göz önünü alındığında, değişen kur oranları ve imalat fiyatları faydalanıcılar açısından olumsuzluklar oluşturmaktadır. Bunların sonucunda hem yatırım hem de fon kayıpları oluşabilmektedir.

Bu sürelerin önüne geçilmesi için etkin bir puanlama sistemi getirilebilir ya da belirli sayılarda proje alımları gibi metotlar denenebilir. Kur farkları, metraj hataları gibi nedenlerden dolayı oluşabilecek zararları minimize etmek adına "Ön Teklif Değerlendirme Süreci" oluşturulabilir. Bu süreç ile daha sonra kesin teklifler ile başvurma ve buna bağlı olarak bütçe güncellenmesi imkânı sağlanmalıdır.

Bu sebepten IPARDII 1. başvuru çağrı döneminde 103-5 tedbirinden 1 adet proje ret olmuştur.

2.4.1.15. Tip Proje Uygulaması Olmaması

Kurum tarafından 101 tedbiri için tip proje uygulamasına geçilerek projelerin daha hızlı, az sorunla, ekonomik ve kaliteli olarak hazırlanmasını sağlayabilir. Kurum tarafından proje hazırlamasında zorlama yapılmadan tip projeyi seçen başvuru sahiplerine sıralama kriterinde puan verilerek seçilme şansı artırılabilir. Tip proje seçimi ve konumlandırma usul esaslarını içeren rehber hazırlayarak bu konu teşvik edilebilir.

Bu sebepten IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 101-1 ve 101-2 tedbirinden 32 adet proje, IPARDII 1. başvuru çağrı döneminden ise toplamda 12 adet proje 101-1 ve 101-2 tedbirinden ret olmuştur. IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 101-1 ve 101-2 tedbirinden 9 adet proje, IPARDII 1. çağrı döneminden de 101-1 ve 101-2 tedbirinden 6 proje fesih olmuştur.

2.4.1.16. Birebir Aynı Projelerin Sunulması

Yapılacak yatırımlar ile ilgili hazırlanacak projelerde ve iş planlarında benzer ve kopya projelerden kaçınılmalıdır. Bu durum başvuru çağrı rehberlerinde açıkça belirtilmektedir. Aksi takdirde projelerin reddi söz konusu olabilmektedir. Ancak besi organize sanayi bölgesi gibi belirli bölgelerde yapılacak ahırlar tip proje gibi nitelendirilebilecek özellikte ahırlar olduğu için yaklaşık maliyetleri, keşif özetleri, müteahhitleri hatta danışmanları da aynı olabilmektedir. Benzer ve kopya proje olma riski arttığı için tekliflerdeki, iş planlarındaki ve teknik proje verilerindeki özgünlük manipülasyon ve kopya risklerini ortadan kaldırmaktadır.

Bu sebepten IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 101-2 tedbirinden 9 adet proje ret olmuştur.

2.4.1.17. Yaşanan Diğer Sıkıntılar

1. Toplam uygun harcama tutarının, bu sektör/alt-sektör için belirlenmiş minimum sınırın altında olması,
2. Başvuru sahibinin TKDK tarafından gönderilen sözleşmeye davet mektubunu aldıktan sonra 5 iş günü içerisinde sözleşme imzalamaması,
3. Başvuru sahibinin yatırımına sözleşme imzalanmadan önce başlaması

IPARDI 1-15. çağrılar boyunca 4 adet proje, IPARDII 1. başvuru çağrı döneminden ise toplamda 5 adet proje çeşitli tedbirlerden 2. madde kapsamında fesih olmuştur.

2.4.2. Fon Kaybına Neden Olabilecek Diğer Sorunların Belirlenmesi ve Çözüm Önerileri

Sözleşme öncesi ve sözleşme sonrası süreçte fon kaybına neden olabilecek diğer sebepler başlıklar halinde sıralanmış ve çözüm önerileri oluşturulmuştur.

2.4.2.1. İdari Bina ve Çevre İmalatlarına Proje İçerisindeki Bütçesine Sınırlama Getirilmesi

Yapım işleri içeren projelerde çevre düzeni imalatlarında daha önceden sınırlama getirilmediği için ayrılan bütçeden daha az sayıda yatırımcı faydalanmıştır. AB tarafından bakıcı evi olarak herhangi bir destek kabul edilmediği için idari bina olarak planlanan daha sonra bakıcı evine dönüşen tüm yapılar kurumumuz için sorun teşkil etmekte ve geri alımlar söz konusu olabilmektedir.

Bu sebepten idari bina ayrı bir bina şeklinde tasarlandığı durumlarda uygun harcamalar listesinden çıkarılabilir. Tüm yapılar için (İnşaat/Yenileme/Genişletme/Modernizasyon) kazı, dolgu ve reglaj İşleri yapının uygun harcama tutarının %6 veya daha azı, istinat duvarı, ihata duvarı ve yollar gibi imalatlar ise 25.000€'dan az olacak şekilde bütçe sınırı getirilerek sorun bir nebze çözüme kavuşturulmuştur.

2.4.2.2. 20.000€'yu Aşan Harcamaların Hali Hazırda 3 Teklif İçermesi

Teklif alma kurallarında makine ekipman alımlarında 10.000€' u aşan tekliflerde tek teklif uygulaması 20.000€' u aşan teklifleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu durum süreci kolaylaştırmıştır. Ancak, ülkemiz piyasa koşullarında 3 teklif alınması yoluyla 20.000€' dan fazla harcamalara teklif alabilme imkânı oldukça düşüktür. Burada da tıpkı yapım işlerinde olduğu gibi tek teklif uygulamasına geçilmeli ve tekliflerde %15 tenzilat zorunluluğu getirilerek en düşük teklif uygulamasının sağladığı avantaj yakalanmaya çalışılabilir.

2.4.2.3. Başvuruların Değerlendirilmesinde Prosedürlerin Farklı Algılanması ve Prosedürlerin Her İilde Eşit Uygulanmaması

Prosedürlerin bazı konularda net olmaması uzmanların deneyim ve becerilerine dayanan konularda uygulamada farklılıklar yaratmaktadır. Bazen aynı konu farklı illerde farklı uzmanlar tarafından farklı şekillerde ele alınabilmektedir. Benzer bir projeyi başka bir koordinatörlüğe sunan danışmanlar yapılan farklı uygulamalardan şikâyetçi olmaktadır. Yapılan itirazların kabul edilme oranı her ne kadar düşüğe de tekliflerin bağımsız olması, çıkar ilişkisi olmaması ve başvuru sahibi ile tedarikçi arasındaki ailevi ilişkilerin bulunmaması gibi konularda ihtilafli haller doğabilmektedir.

Kurum içinde yazılı prosedürlerin tüm iller tarafından eşit algılanıyor ve uygulanıyor olması hak kayıpları yaşanmasının önüne geçecektir. Açık uçlu prosedür yapısı uzmanların aynı konuları farklı değerlendirmelerine yol açmaktadır. Bu durum aynı zamanda kurumsallığa da ciddi zarar vermektedir. Bu anlamda prosedürlerin net olacak şekilde hazırlanması birçok ihtilafı ortadan kaldırılabilecektir.

2.4.2.4. Bazı Veri Tabanlarının Güncel Olmaması

Kurum tarafından kullanılan bazı veri tabanlarının güncel olmaması faydalanıcı ve kurum açısından karşılıklı iş yükü doğurmakta ve inceleme süreçlerini arttırmaktadır. Referans fiyat veri tabanında yer alan fiyatlara göre uygun harcamalardan çıkarılan bir makine ekipmanın itiraz sonrası yeniden uygun harcamalara dahil edilmesi, proje seçim kriterlerinden ve hibe miktarını arttırıcı özellikte olan dağlık alan veri tabanında dağlık alanda gözükmeyen alanların aslında dağlık alanda yer alması gibi durumlar yaşanabilmektedir. Bu tarz sıkıntıların yaşanmaması adına veri tabanlarının güncel olması sağlanmalıdır.

2.4.2.5. Yapım İşi Yüklenicilerine Mali Durum Değerlendirmesinin Yapılmaması

Başvuru aşamasında başvuru sahiplerine mali durum değerlendirmesi yapılmakta ancak, yapım işi yüklenicilerine böyle bir kontrol yapılmamaktadır. Sözleşmeye hak kazanmış projelerin tamamlanamamasında yalnızca başvuru sahipleri etken olmayıp yüklenicilerin de sorunlar getirdiği anlaşılmaktadır.

Bu kapsamda, yapım işi içeren tekliflerde de yükleniciler için mali durum değerlendirmesi yapılması sağlanmalıdır. Ayrıca diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yasaklı bulunan yüklenicilerin de Kuruma ait yapım işlerinde yüklenici olarak faaliyet göstermesi kara listeye alınarak engellenmelidir.

2.4.2.6. Menşe Kuralında Yaşanan Sıkıntılar

Ödeme talep paketi sunulurken inşaat malzemeleri ve makine donanım için menşe kuralı aranmaktadır. Makine ekipmanlarda fatura tutarı toplamı 100.000€ altında kalırsa menşe kuralı aranmaz. İnşaat kalemlerinde koşulsuz menşee uygulanmaktadır. Birim fiyatı 200€ altında olan kalemlerin tedarikçi tarafından düzenlenen beyan doğrultusunda kabulü mümkün iken birim fiyatı 200€ üzerinde olan pozlarda “Yerli Malı Belgesi” alımı zorunludur. Bu zorunluluk belge temininde sıkıntılar yaratmaktadır. 200€ limiti arttırılmalı veya beyan usulü uygulama bu aşamaya da getirilebilir.

2.4.2.7. Resmi Belgelerin Temininde Yaşanan Sıkıntılar

Turizm işletme Belgesi temininde yaşanan bürokratik engeller ve belgenin onay sürecinin uzun olması yatırımı riske atabilmektedir. Turizm işletme Belgesinin Ulusal Mevzuata göre Zorunlu bir Belge olmaması sebebi ile talep edilmeyebilir.

2.4.2.8. Yapım İşlerinde Sözleşmede Belirtilen Pozdan Daha Kaliteli Bir Pozun Yapılması Durumu

Yapım işleri için bir projede sözleşmede olmayan bir poz imalatı yapıldığı takdirde zeyilname yapılması gerekmektedir. Zeyilname yapılmadan ödeme talep paketi hazırlanırsa sözleşmede yer almayan poz ödenmemektedir. Yapım esnasında sözleşmede belirtilen bir imalattan daha kaliteli bir imalat yapıldığında dahi zeyilname zorunluluğu hem zaman hem de kaynak israfına yol açabilmektedir. TKDK ödeme öncesi yerinde kontrollerin “Yapım İşleri Genel Şartnamesi”ne göre uyumlaştırılması gerekmektedir.

2.4.2.9. Zeyilnamelerin Sayısının Fazla Olması

Zeyilnamelerin içeriği ve tanımı net olarak belirtilmelidir. İkame poz uygulaması ile kategori aktarımı yoluyla mahaller arası ödenek aktarımı suiistimal edilebilmektedir. Mevcut prosedürlerde başvuru esnasında pahalı işçilik içeren imalatların tercih edilerek uygulama esnasında zeyilname ile daha hesaplı işçilik içeren imalatlar ile değişiklik yapılmak istenmesi, süre uzatılmasının önünde gecikme cezası gibi bir engel bulunmadığı için sürekli süre değişikliği talebi gibi durumların önüne geçilmelidir. Öte yandan 20 adet zeyilname içeren projeler bulunmaktadır. Bu durum daha fazla hibe faydalanıcısının fonlardan yararlanmasının önüne geçmekte ve zaman ve kaynak israfına yol açmaktadır. Keyfi zeyilnamelerin engellenmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

2.4.2.10. Ödeme Taleplerinin Sayısının Sınırlı Olması

Hali hazırda ödeme talepleri 250.000€'ya kadar tek taksit, 250.000€-1.000.000€ arası 3 taksit aralığında düzenlenmek zorundadır. Bu durum parası olan başvuru sahiplerini hedef kitle yapmakta ve yapım sürecinde projenin tamamlanamaması gibi durumları ortaya çıkarmaktadır. Maddi olarak kısıtlı imkânlarla sahip başvuru sahipleri ise yatırım kararı almakta zorluk çekmektedirler. Ödeme talepleri subasman altı, kaba inşaat işleri, ince inşaat işleri, çatı işleri, tesisat ve elektrik işleri gibi bölümlerin tamamlanmak suretiyle daha fazla kısma ayrılabilir. Bu sayede faydalanıcı/yüklenici aşama aşama hak edişini alarak maddi olarak sıkışmayacaktır.

2.4.2.11. Projeye Başlama Süresinin Olmaması

Hali hazırda faydalanıcı proje imzalamaya hak kazandığı andan itibaren yer teslimi yapılmış ve faaliyete başlamaya hak kazanmış demektir. Yer teslimi yapıldıktan sonra herhangi bir süre kısıtı olmadan işe başlayabilmesi ve süre uzatımının hiçbir şarta bağlı olmaksızın verilmesi projelerin süresi içerisinde bitirilmemesine neden olmaktadır. Belirlenen süre içerisinde başlamaması durumunda sözleşmenin feshi getirilirse yedekte bekleyen diğer başvuru sahipleri için mağduriyetleri engelleyecektir.

2.4.2.12. Yatırım Uygulama Süresinin Keyfi Uzatılması

Yatırımın uygulama süresi başvuru çağrı rehberlerinde de belirtildiği gibi faydalanıcının sözleşmesinde yer alan mücbir sebepler dışında değiştirilemez. Ancak, uygulama esnasında işe başlama süresinin geç tutulması, iş planına uygun hareket edilmemesi, malzeme temininde yaşanan sıkıntılar gibi durumlardan ötürü sıkça süre uzatımı talepleri yapılmaktadır. Faydalanıcılar yatırımını sözleşmesinde yer alan uygulama süresi içerisinde tamamlayamaması durumunda kamu ihalelerinde olduğu gibi günlük gecikme cezası uygulanabilir. Bu durum hibe miktarını azaltacağı için keyfi süre uzatımlarını engelleyecektir.

2.4.2.13. Tedarikçi Değişiminde Yarıda Kalan Yapım İşlerinin Tespit Edilmesi

Faydalanıcı yapım işleri yüklenicisi ile problem yaşayıp yüklenici değişiklik talebinde bulunmak isteyebilir. TKDK yarım kalan yapım işleri tespitinin herhangi bir aşamasında yer almamaktadır. Faydalanıcı ve yükleniciler arasında yaşanan bu sıkıntılar mahkemeye intikal edebilmektedir. Hukuki sorunların önüne geçmek adına Kurum olarak “Durum Tespit Tutanağı” ile yarım kalan yapım işinin yerinde kontrol uzmanları ile sahada tespit edilmesi ve işin sağlıklı bir şekilde devam etmesi sağlanmalıdır.

2.4.2.14. Teknik Şartnameler ile Tedarik Sözleşmelerinin Standardının Olmaması

Teknik şartnameler hazırlanırken yüzeysel hazırlanmakta ve iş uygulanırken sorunlar çıkmaktadır. İşin niteliğine uygun gerekirse KİK ve FIDIC teki standartlar ele alınmalıdır. Yaptırılacak ilave veya eksiltilecek işler, ödeme koşulları, iş yerinin sigortalatılması, iş yerlerinin temizlenmesi ve tesislerin kaldırılması, projelerin yükleniciye teslimi ve çoğaltılması, projelerin uygulanması ve zeyilnameye konu hususların projeye işlenmesi, süre uzatımı, yapı denetim kontrolleri, işin yürütülmesi için gerekli personel ve araçlar, alt yüklenici sorumlulukları, kusurlu işler, bakım onarım, şantiye giderleri, inşaat defterlerinin tutulması, iş kanunu, hak ediş hazırlanması, geçici kabul, sözleşme feshi, anlaşmazlıkların

çözümü gibi konular ele alınmalıdır. Yukarıda bahsedilen konuların tamamında ihtilaf çıkabilmektedir.

Teklifler oluşturulurken teknik şartnamelerde Kamu İhale Kanunu ve Müşavir Mühendisler Uluslar Arası Federasyonundaki (FIDIC) standartlara yer verilmelidir. İhtilafı konuların tamamına burada yer verilmelidir.

2.4.3. Amasya İlinde IPARD Kapsamında Kesintilere ve Fesih İşlemlerine Konu Olan Projelere Dair Örnek Yatırımlar

IPARDI 1-15. Çağrı dönemleri boyunca 44 adet yapım işi içeren sözleşme imzalanmış 11 adet fesih olan proje olmuştur. IPARDII 1. Çağrı döneminde ise toplam 12 adet proje sözleşme imzalanmış fakat 6 adet fesih olan proje mevcuttur. Sözleşme imzalayan inşaat faaliyetlerini gerçekleştirip ödemesini alan sorunsuz 39 adet proje bilgilerine burada yer verilmemiştir. Amasya ilinde desteklenmiş tedbirlerden örnekleme yapılarak projeler gösterilmiştir.

Şekil 4. 50 Başlık çelik süt işletmesi

Tedbir	: 101-1 Süt Üreten Tarımsal işletmeler
Yer	: Yeniköy Köyü, Göynücek /Amasya
Hibe Oranı	: %60
Başvuru Aşaması UHT	: 1.642.628,73TL
Sözleşme UHT	: 1.504.189,52TL
Yapım İşleri Destek Oranı	: 718.474,182TL
Ödenen Yapım İşleri Destek Tutarı	: 594.232,83TL

Şekil 5. Çevik 96 başlık besi tesisi

Tedbir	: 101-2 Kırmızı Et Üreten Tarımsal İşletmeler
Yer	: Yakup Köyü, Merzifon / Amasya
Hibe Oranı	: %65
Başvuru Aşaması UHT	: 1.610.658,43TL
Sözleşme UHT	: 1.501.761,63TL
Yapım İşleri Destek Oranı	: 823.727,008TL
Ödenen Yapım İşleri Destek Tutarı	: 745.896,06TL

Şekil 6. 2500 başlık tavuk yetiştiricilik tesisi projesi

Tedbir	: 101-3 Kanatlı Eti Üreten Tarımsal İşletmeler
Yer	: Tekke Köyü, Taşova / Amasya
Hibe Oranı	: %65

Başvuru Aşaması UHT	: 1.130.690,61TL
Sözleşme UHT	: 1.122.299,44TL
Yapım İşleri Destek Oranı	: 616.332,13TL
Ödenen Yapım İşleri Destek Tutarı	: 539.882,52TL

Şekil 7. Süt konsantre üretim tesisi

Tedbir	: 103-1 Süt Ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi Ve Pazarlanması
Yer	: Organize Sanayi Bölgesi Mevkii Suluova / AMASYA
Hibe Oranı	: %50
Başvuru Aşaması UHT	: 7.873.496,63TL
Sözleşme UHT	: 7.677.244,84TL
Yapım İşleri Destek Oranı	: 634.536,04TL
Ödenen Yapım İşleri Destek Tutarı	: 581.416,26TL

Şekil 8. Kalkavanlar et işleme tesisi

Tedbir	: 103-2 Kırmızı Et Ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması
Yer	: Organize Sanayi Bölgesi, Suluova / AMASYA
Hibe Oranı	: %50
Başvuru Aşaması UHT	: 1.203.788,81TL
Sözleşme UHT	: 1.122.067,95TL
Yapım İşleri Destek Oranı	: 386.038,15TL
Ödenen Yapım İşleri Destek Tutarı	: 336.778,07TL

Şekil 9. Kırsal turizm yıldırım pansiyon

Tedbir	: 302-4 Kırsal Turizm ve Rekreasyon Faaliyetleri
Yer	: Çay İstanbul Yolu Gümüşhacıköy / AMASYA
Hibe Oranı	: %50
Başvuru Aşaması UHT	: 1.409.166,07TL
Sözleşme UHT	: 1.187.221,29TL
Yapım İşleri Destek Oranı	: 593.610,645TL
Ödenen Yapım İşleri Destek Tutarı	: 584.789,56TL

Fesih olan 18 adet projenin de 5 adedi inşaat faaliyetlerine başlamış ve inşaatı tamamlayamayıp fesih olmuştur. 2 adet proje inşaat faaliyetlerini tamamlamış ödemeyi almış fakat sözleşme sonrası yükümlülüklerini yerine getirmediği için fesih olmuştur. Geriye kalan 7 adet proje de hiç faaliyetine başlamadan fesih olmuştur. Aşağıda örnek olarak 2 adet faaliyetlerine başlayıp yarım kalan, 1 adette faaliyetlerini tamamlayan fakat sözleşme yükümlülüklerini yerine getiremeyen projelere ait örnek amaçlı bilgiler verilmiştir.

Şekil 10. Abacıllılar 120 baş süt üreten yarı açık işletme kurulması

Tedbir	: 101-1 Süt Üreten Tarımsal İşletmeler
Yer	: ABACI KÖYÜ, Göynücek / AMASYA
Hibe Oranı	: %60
Başvuru Aşaması UHT	: 2.868.538,22TL
Sözleşme UHT	: 2.587.695,97TL
Yapım İşleri Destek Oranı	: 1.204.673,65TL

Şekil 11. Tamam tarım işletmesi

Tedbir	: 101-1 Süt Üreten Tarımsal İşletmeler
Yer	: Çobanören Köyü, Merzifon / AMASYA

Hibe Oranı	: %70
Başvuru Aşaması UHT	: 2.145.544,16TL
Sözleşme UHT	: 1.663.392,24TL
Yapım İşleri Destek Oranı	: 893.983,76TL

Şekil 12. Oluk kırmızı et üretim tesisi

Yer	: Sarıköy Köyü, Merzifon / AMASYA
Hibe Oranı	: %55
Başvuru Aşaması UHT	: 2.146.423,21TL
Sözleşme UHT	: 2.084.621,80TL
Yapım İşleri Destek Oranı	: 925.152,55TL

2.5. Amasya İline IPARD I ve IPARD II 1. Çağrı Kapsamında Genel Bakış

Bu aşamada, IPARDI ve IPARDII 1. çağrı kapsamında Amasya İl Koordinatörlüğü Kurum arşivine girilerek daha önce sayıları ve ret nedenleri saptanan projelerin rakamsal olarak yapım işleri tutarları incelenmiştir. Her tedbirin değişen oranlarda hibe içerdiği 1.4'te verilmişti. Bu bilgi ışığında yaşanan fon kayıplarının, uygun harcamalar üzerinden tedbir bazlı hibe oranı kadar destek tutarı olduğu anlaşılmaktadır.

Başvuru formunda yer alan uygun yapım işleri tutarları ve sözleşmede yer alan hibe oranına tekabül eden destek tutarları belirlenmiştir. Sözleşme imzalamış projelerin sözleşmede yer alan uygun yapım işleri tutarları ve hibe oranına tekabül eden destek tutarları belirlenmiştir. Söz konusu "Yapım İşleri Uygun Harcamalar Detaylı Tablosu" Ek-

5'te verilmektedir. Son olarak ta ödeme talebi sonucu yapım işlerine ait ödemesi gerçekleştirilmiş olan projelerin hibe oranına tekabül eden destek tutarları belirlenmiştir. Elde edilen veriler ile başvuru aşamasında ve ödeme aşamasında yaşanan fon kayıpları incelenmiştir.

Tablo 8'de Amasya iline yatırım için başvuran projelerin sözleşme öncesi kontroller döneminde yapım işleri fon kayıpları irdelenmiştir. Tabloda başvuru aşamasında 86 milyon olan yapım işleri destek tutarının ancak 21 milyonu sözleşmeye bağlanabilmiştir. Yaşanan fon kaybı %76,57 dir.

Tablo 8. Başvuru aşamasında fon kaybı

BAŞVURU AŞAMASI				
	Reddedilen Projeler (Geri Çekilen Dahil) (A)	Sözleşme İmzalanan Projeler (Fesih) (B)	Sözleşme İmzalanan Projeler (Ödenen) (C)	TOPLAM (G)
Uygun Yapım İşleri Tutarı (D)	93.652.384,44	17.678.345,86	36.843.158,43	148.173.888,73
Uygun Yapım İşleri Destek Tutarı (E)	54.159.887,27	10.233.544,15	21.642.924,61	86.036.356,03
Sözleşme Öncesi Yapım İşleri Kesinti Miktarı (Destek Tutarından) (F)	0,00	431.526,07	1.056.924,28	1.488.450,35
Yapım İşlerinden Kaynaklanan Fon Kaybı (H)	65.881.881,77			
Fon Kaybı %	76,57			

Tablo 8'de hesaplanan tutarlar ve her projeye ait destek tutarları İl Koordinatörlüğü arşiv verilerinden derlenmiş olup; Fon kaybı % hesabı için;

$$\text{Destek Tutarı} = \text{Uygun Harcama Tutarı} \times \text{Hibe oranı} \quad (1)$$

$$H = (A \cap E) + (B \cap E) + (F \cap G) \quad (2)$$

$$\text{Fon Kaybı \%} = \frac{H}{(G \cap E)} \times 100 \quad (3)$$

formüllerinden faydalanılmıştır.

Tablo 9’da Sözleşme imzalamış olan projelerin ödeme aşamasına gelene kadar fon kayıpları gösterilmiştir. Tabloda sözleşmede toplam 30,4 milyon olan yapım işleri destek tutarının ancak 19,1 milyonu ödenebilmiştir. Bu aşamada yaşanan fon kaybı %37,18’dir.

Tablo 9. Ödeme aşamasında fon kaybı

ÖDEME AŞAMASI			
	Fesih (a)	Ödenen (b)	TOPLAM (c)
Sözleşme Uygun Yapım İşleri Tutarı (d)	16.927.050,48	35.106.745,83	52.033.796,31
Sözleşme Yapım İşleri Destek Tutarı (e)	9.801.417,76	20.618.733,88	30.420.151,64
Ödeme Dönemi Yapım İşleri Kesinti Tutarı (Destek Tutarından) (f)	0,00	1.509.648,84	1.509.648,84
Ödenen yapım işleri destek tutarı (g)	0,00	19.109.085,03	19.109.085,03
Yapım İşlerinden Kaynaklanan Fon Kaybı (h)	11.311.066,60		
Fon Kaybı %	37,18		

Tablo 9’da hesaplanan tutarlar ve her projeye ait destek tutarları İl Koordinatörlüğü arşiv verilerinden derlenmiş olup; Fon kaybı % hesabı için;

$$\text{Destek Tutarı} = \text{Uygun Harcama Tutarı} \times \text{Hibe oranı} \quad (4)$$

$$h = [(a \cap e) + (b \cap f)] \quad (5)$$

$$\text{Fon Kaybı \%} = \frac{h}{(c \cap e)} \times 100 \quad (6)$$

formüllerinden faydalanılmıştır.

Tablo 10’da ise tüm süreç beraber değerlendirilmiştir. Projelerin yapım işleri destek tutarı 86 milyon ödenebilecek iken ancak 19,1 milyon ödenebilmiştir. Toplamda yaşanan fon kaybı %77,79’dur.

Tablo 10. Başvuru aşamasından ödeme aşamasına kadar yaşanan toplam fon kaybı

	Reddedilen+ Fesih+ Ödenen Projeler
Başvuru Uygun Yapım İşleri Destek Tutarı (E)	86.036.356,03
Sözleşme Yapım İşleri Destek Tutarı (e)	30.420.151,64
Ödenen Yapım İşleri Destek Tutarı (g)	19.109.085,03
Toplam Fon Kaybı (n)	66.927.271,00
Fon Kaybı %	77,79

Tablo 10.'da hesaplanan tutarlar ve her projeye ait destek tutarları İl Koordinatörlüğü arşiv verilerinden derlenmiş olup; Fon kaybı % hesabı için;

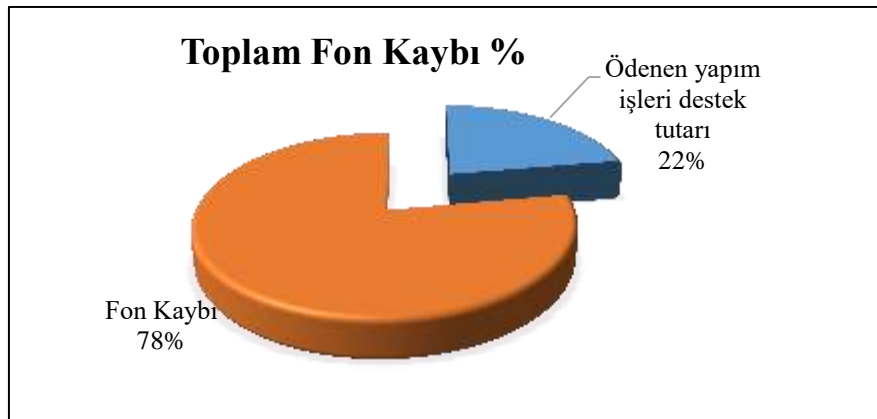
$$\text{Destek Tutarı} = \text{Uygun Harcama Tutarı} \times \text{Hibe oranı} \quad (7)$$

$$n = E - g \quad (8)$$

$$\text{Fon Kaybı \%} = \frac{n}{E} \times 100 \quad (9)$$

formüllerinden faydalanılmıştır.

Tablo 8 ve 9 iki tabloda yer alan veriler incelendiğinde en fazla kaybın başvuru-sözleşme aşamasında olduğu görülmektedir. Tablo 10.'da ise toplam fon kaybının hangi boyutta olduğu görülmektedir. Söz konusu kayıplar bölüm 2.4.'te bahsedilen nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Şekil 13. Toplam Fon Kaybı

2.6 Yapım İşleri Başvuru Yol Haritası

Potansiyel başvuru sahiplerinin uygun nitelikte ve yeterli sayıda projeyi kolay ve rahatça hazırlayıp kuruma sunabilmeleri için Kurum tarafından başvuru çağrı rehberleri, iş planı hazırlama rehberi, teknik proje hazırlama rehberi, teklif alma kuralları rehberi, görünürlük rehberi, broşürler ve başvuru yol haritaları hazırlanmıştır.

Bölüm 2.4'de ele alınan (Bknz: 2.4.1.3. Uygulama Projelerinin Hatalı Hazırlanması, 2.4.1.4. Yapı Ruhsatının Hibe Projesi Onaylanmadan İstenmesi Zorunluluğu, 2.4.1.7. Yaklaşık Maliyet, Keşif Özeti ve Metrajların Hatalı Hazırlanması ve Şişirilmesi, 2.4.1.8. Özel Poz Tanım, Tarif, Birim Fiyat Kitapları ve Birim Fiyatlardaki Sorunlar, 2.4.2.8. Yapım İşlerinde Sözleşmede Belirtilen Pozdan Daha Kaliteli Bir Pozun Yapılması Durumu) sorunlar çerçevesinde fon kayıplarının önemli ölçüde yaşandığı kısımlar için nitelikli proje alımına katkıda bulunmak amacıyla yol haritası oluşturulmuştur.

Yapım işleri başvuru yol haritası aşağıda belirtilmiştir;

Yol haritasında aşamalar uygulanırken bir aşama tamamlanmadan diğer aşamaya geçilmemelidir.

<p>1) Yatırım yapılacak arazi; <i>“Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelikler”</i> ve <i>“5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu”</i> kapsamında izinli mi?</p>	<p>2) Başvuru yapılacak tedbire ait TKDK resmi web sitesi üzerinden <i>“Başvuru İşlemleri”</i> bölümüne girilerek <i>“Başvuru Paketi Hazırlama Dokümanları”</i> arasında yer alan <i>“Yatırım Kapsamında Uyulması Gereken Koşullar”</i> dokümanında yer alan kriterler incelendi mi?</p>	<p>3) Arazinin topoğrafik yapısının tespiti ve mimari projenin oluşturulması için Plankote hazırlandı mı?</p>	<p>5) Mimari projeler hazırlanırken; Vaziyet planı dahil olmak üzere kat planları, çatı planları, kesit ve görünüşler, çatı planları, kapı pencere anahtar paftaları içermeli ve kullanılan pozlar mimari proje üzerinde belirtilmelidir. Tüm bu detaylara yer verildi mi? (Yatırım makine ekipman alımı veya yapı ruhsatı gerektirmeyen inşaat işleri içeriyorsa tesisteki yapıların mimari projelerini göstermek kaydıyla onaysız proje sunulabilir.)</p>
<p>7) Elektrik tesisat projeleri hazırlanırken; Besleme hattının yaklaşık uzunluğu, kesiti ve araziye uygun şekilde nereden geleceği belirtilmelidir. Mimari proje ile uyumlu olmalı ve mekanik tesisat yerleşim gücüne uygun tasarlanmalıdır. Yükleme cetvelleri, kolon şeması, zayıf akım, kuvvetli akım paftaları belirtilmelidir. Sayaç panosu detayları verilmelidir. Eğer yatırım yenilenebilir enerji içeriyorsa yetkili merci onaylı toplam kurulu gücün %60’ına tekabül edecek güçte «Tek Hat Şeması» sunulmalıdır. Tüm bu detaylara yer verildi mi?</p>	<p>8) Mekanik Tesisat Projeleri hazırlanırken; Uygulama kolaylığı, enerji verimliliği, ilk yatırım için düşük maliyetler, çevre hassasiyeti gözetilmelidir. Kalorifer, yangın, havalandırma, sıhhi tesisat vb. her tesisat sistemi için ayrı proje oluşturuldu mu? Mimari proje ile uyumlu mu?</p>	<p>4) Uygulama projeleri hazırlanırken; Genel proje hazırlama kurallarına riayet edilmelidir. Tüm projeler yetkili idare tarafından imzalı, tarihli ve onaylı olmalıdır. Tüm mahallerde kullanılan pozlar projeler üzerinde detaylı olarak belirtildi mi?</p>	<p>6) Statik projeler, ek olarak hesap raporları içermiş ve mimari proje ile tam uyumlu mu?</p>
<p>11) Projelerin kazı, dolgu, reglaj işleri içermesi durumunda Kübaj Hesabı, kadastro müdürlüğünden ya da lisanslı harita bürolarından ya da özel harita bürolarından imzalı şekilde alındı mı?</p>	<p>12) Kadastro müdürlüğünden ya da lisanslı harita Bürolarından ya da özel harita bürolarından alınan, başvuru sahibinin yatırım uygulama alanına ait koordinat bilgilerini gösteren belge (aplikasyon krokisi) alındı mı?</p>	<p>9) Metraj Çıkarılırken; Uygulama projeleri yetkili idare tarafından onaylandıktan sonra nihai hali üzerinden çıkarılmalıdır. Bu aşamada projenin bütçesine teşkil edecek hesaplamalar yapıldığı için doğru ve düzgün metraj çıkarılması önem arz etmektedir. Metraj çıkarılırken tüm yapılar ve yapı içerisindeki tüm mahaller ayrı ayrı hesaplanmalı ve TKDK web sitesi üzerinde yayınlanan metraj cetveli formatında, pozun kullanıldığı tüm mahaller tek tek detaylı bir şekilde yazılmalı ve ilgili teknik personel tarafından imzalanmalı ve kaşelenmelidir. Tüm bu detaylara dikkat edildi mi?</p>	<p>10) Metraj Cetveline esas Keşif Özetleri TKDK web sitesi üzerinde yayınlanan formatta olacak şekilde oluşturularak başvuru sahibi ve tedarikçi tarafından imzalandı mı?</p>
			<p>13) Yatırım yapılacak yerin durumuna göre yapı ruhsatı ya da yapı ruhsatı gerekli olmadığına dair yazı alındı mı?</p>

Şekil 14. Yapım işleri başvuru yol haritası

2.7. İnceleme Sonucu Belirlenen Ret Sebeplerinin ve Bu ret Sebeplerine Karşı Oluşturulan “Yapım İşleri Başvuru Yol Haritası”nın Kullanılabilirliğinin ve Etkinliğinin TKDK Uzmanlarınca Değerlendirilmesi

Tez kapsamında hazırlanan yapım işleri başvuru yol haritasının kullanılabilirliğinin ve etkinliğinin ortaya konabilmesi için uzman görüş anketi yapılmıştır. Anket, 13 adet soru içermektedir. Sorular, yol haritasında belirlenen aşamaların yaşanan fon kayıpları üzerindeki etkisinin puanlanarak belirlenmesidir. Çalışmada oluşturulan anketin ilgili soruları Ek-4’te verilmektedir. İlgili sorular TKDK Amasya İl Koordinatörlüğü çeşitli hizmet birimlerinde çalışan uzman personellere verilmiştir. Proje Başvuru Yönetimi biriminden 1 birim amiri, 2 kıdemli uzman ve 4 uzman, Ödeme Talep İşlemleri biriminden 1 birim amiri ve 2 uzman, Yerinde Kontrol biriminden 1 birim amiri, 1 kıdemli uzman ve 3 uzman personel ile anket çalışması yapılmıştır. Ankete Amasya İl Koordinatörlüğü’nden toplamda 15 Kurum uzman personeli katılmıştır.

Araştırmada yöntem olarak hazırlanan anketlerin dağıtılması, anketlerin doldurulduktan sonra geri alınması yolu tercih edilmiştir. Ankette 5’li Likert ölçeği kullanılmasına karar verilmiştir. Bu ölçek tipinde verilen cevaplar “Kesinlikle katılıyorum (5)”, “Katılıyorum (4)”, “Kararsızım (3)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kesinlikle katılmıyorum (1)” şeklindedir.

Ek 4’de verilen ve çalışmada kullanılan ankete verilen cevapların daha iyi anlaşılabilmesi için kullanılan kısaltmalar aşağıda verilmektedir.

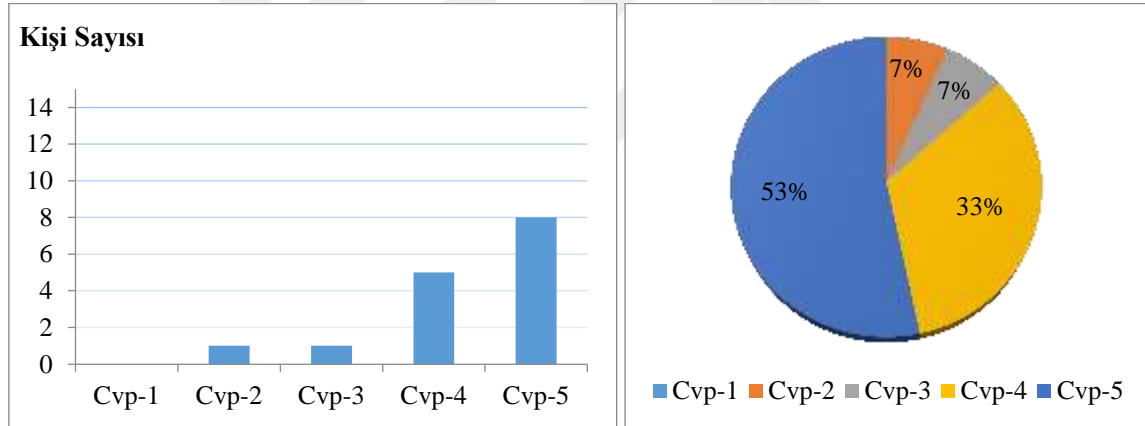
- Cvp-1: 5’li Likert ölçeğindeki 1. Ölçek olan “1- Kesinlikle Hayır” cevabı
- Cvp-2: 5’li Likert ölçeğindeki 2. Ölçek olan “2- Hayır” cevabı
- Cvp-3: 5’li Likert ölçeğindeki 3. Ölçek olan “3- Kararsızım” cevabı
- Cvp-4: 5’li Likert ölçeğindeki 4. Ölçek olan “4- Evet” cevabı
- Cvp-5: 5’li Likert ölçeğindeki 5. Ölçek olan “5- Kesinlikle Evet” cevabı

Anket uygulandıktan sonra veriler incelenerek hangi sorulara kaç kişinin hangi cevabı verdiği tespit edilmiştir. Tespit edilen veriler analiz edilmiştir. Değerlendirme yapılırken 3 kategoride belirlenmiştir. Bu kategoriler, olumlu cevaplar (Cvp-4 + Cvp-5), olumsuz cevaplar (Cvp-1 + Cvp-2) ve kararsız cevaplar (Cvp-3) olmak üzere değerlendirme yapılmıştır.

3. BULGULAR VE İRDELEME

Çalışma kapsamında hazırlanan yapım işleri başvuru yol haritası uzman görüş anketi, bölüm 2.6.'da oluşturulmuş olan yol haritasına ait aşamaların her birinin fon kayıpları üzerindeki etkisini ölçmek için uzmanlara yaptırılan önem ölçeği anketidir. Toplam 13 aşama içeren uzman görüş anketine uzmanların yaptıkları puanlamaya ilişkin bulgular ve irdelemeler aşağıda verilmiştir.

Anketteki ilk soruda uzmanlara “Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelikler“ ve “5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu” kapsamında izinli mi? aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 13'te uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir.

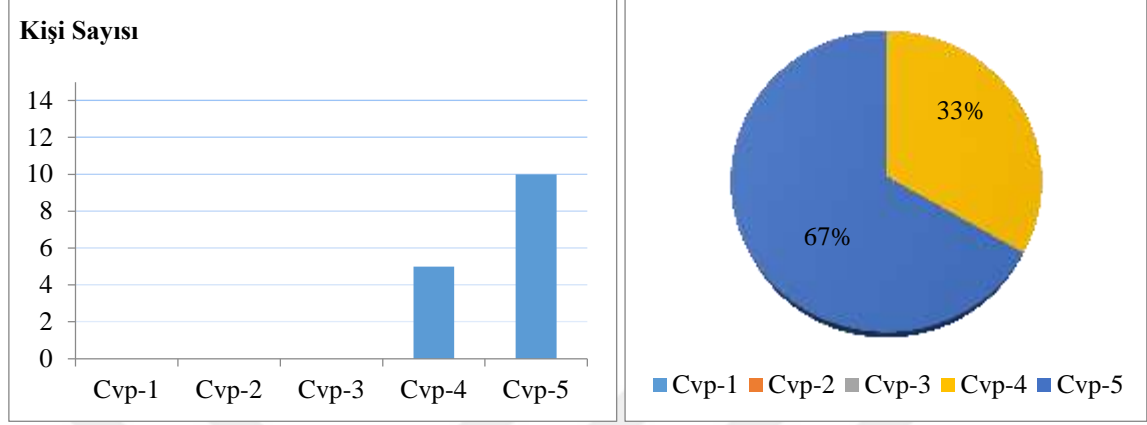

Şekil 15. Anketin 1. sorusuna verilen cevaplar

Ankete katılan öğrencilerin, %86'sı olumlu cevap vermiştir. Soruya uzmanların %7'si karasızım cevabı verirken, %7'si de olumsuz yönde cevap vermiştir. Bölüm 2.4.1.6 da bu sebepten ret olan projeler bulunmaktadır. Toplamda uzmanların %86'sının bu aşamadan kaynaklı hataların fon kaybına yol açtığını düşündüğünü ve böyle bir kontrole vurgu yapılması gerektiğini göstermektedir.

İkinci soruda uzmanlara “Başvuru yapılacak tedbire ait TKDK resmi web sitesi üzerinden “Başvuru İşlemleri” bölümüne girilerek “Başvuru Paketi Hazırlama Dokümanları” arasında yer alan “Yatırım Kapsamında Uyulması Gereken Koşullar” dokümanında yer alan kriterler incelendi mi?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi

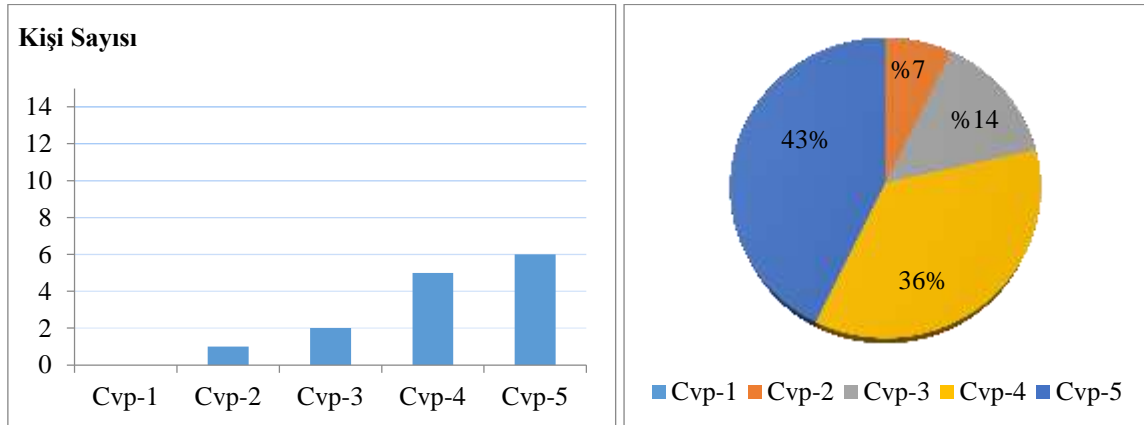
sorulmuştur. Şekil 14’te uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %100’ü olumlu cevap vermiştir.

Şekil 16. Anketin 2. sorusuna verilen cevaplar

Bölüm 2.4.1.2. ve 2.4.1.3.’te bu sebepten reddolan projeler ve sayıları verilmiştir. Ankette çıkan %100’ü olumlu cevap da göstermektedir ki bu aşamadan kaynaklı hataların fon kaybına yol açtığı ve böyle bir kontrole vurgu yapılması gerektiğidir.

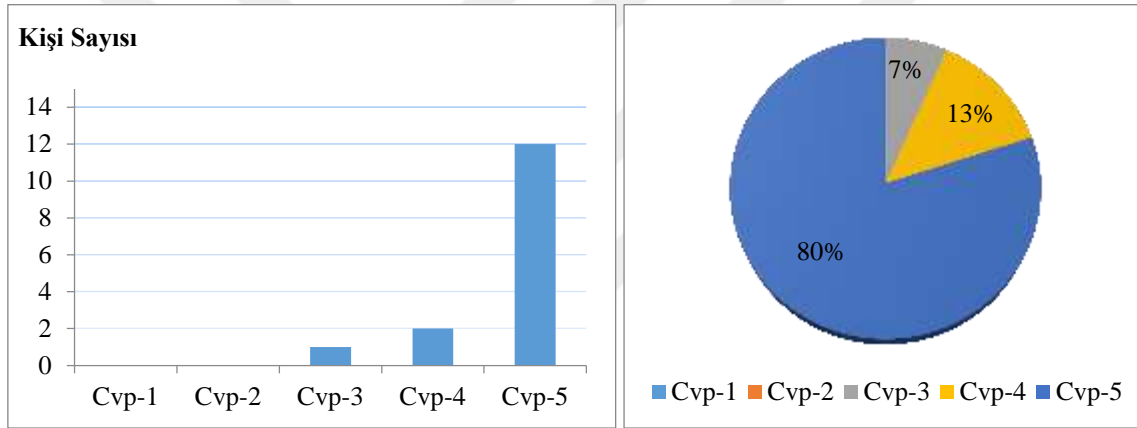
Üçüncü soruda uzmanlara “Arazinin topoğrafik yapısının tespiti ve mimari projenin oluşturulması için Plankote hazırlandı mı?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 15’te uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %79’u olumlu, %14’ü kararsız ve %7 si de olumsuz cevap vermiştir.

Şekil 17. Anketin 3. sorusuna verilen cevaplar

Soruya verilen %79 oranındaki olumlu cevap, 2.4.1.2., 2.4.1.3., 2.4.1.5 ve 2.4.1.7 de yer alan bulguların fon kaybına ne ölçüde etki ettiğini de göstermektedir. Konu ile alakalı reddolan projeler ilgili bölümlerde verilmiştir. Ayrıca çıkan sonuç böyle bir aşamaya vurgu yapılmasının yerinde olduğudur.

Dördüncü soruda uzmanlara “Uygulama projeleri hazırlanırken; genel proje hazırlama kurallarına riayet edilmelidir. Tüm projeler yetkili idare tarafından imzalı, tarihli ve onaylı olmalıdır. Tüm mahallerde kullanılan pozlar projeler üzerinde detaylı olarak belirtildi mi?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 15.’te uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %93’i olumlu, %7’si kararsız cevap vermiştir.

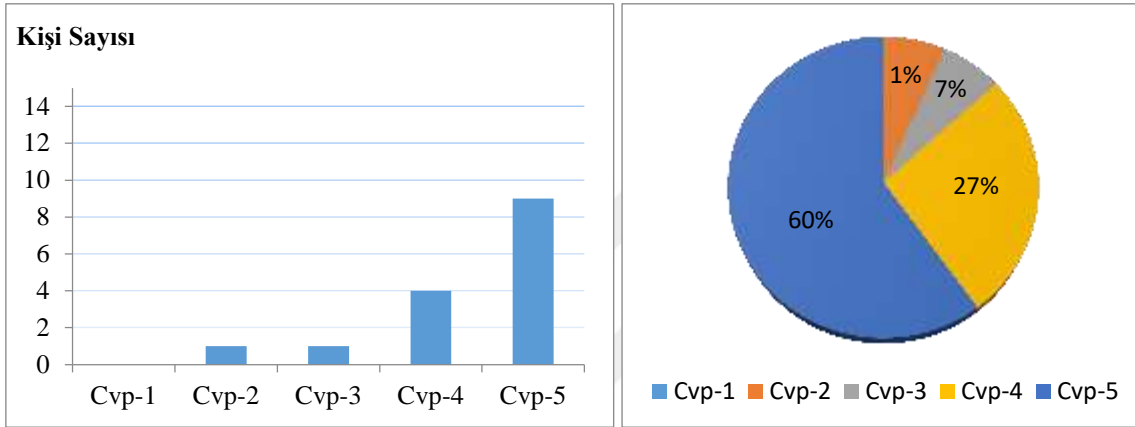

Şekil 18. Anketin 4. sorusuna verilen cevaplar

Soruya verilen %93 oranında olumlu cevap, 2.4.1.2., 2.4.1.3., 2.4.1.4., 2.4.1.5 ve 2.4.1.7 de yer alan bulguların fon kaybına ne ölçüde etki ettiğini de göstermektedir. Bu bölümlerde ret olan proje sayıları verilmiştir. Özellikle Kurumun personel yapısının çeşitli meslek gruplarını barındırması nedeniyle projelerin üzerine yazılması istenen poz numaraları genel uygulama ile farklılık gösterdiğinden çok sık revize işlemi içermektedir. Uygulama projelerinin soruda belirtilen hususlardan dolayı revize ettirilmesi yeniden onay işlemlerine tabi olmakta ve bu süresi içerisinde eksik evrakın tamamlanamamasından dolayı projelerin reddine sebep olabilmektedir. Bu sebepten böyle bir aşamaya vurgu yapılması gerekmekte olduğu anket sonuçlarından da anlaşılmaktadır.

Beşinci soruda uzmanlara “Mimari projeler hazırlanırken; Vaziyet planı dahil olmak üzere kat planları, çatı planları, kesit ve görünüşler, çatı planları, kapı pencere anahtar

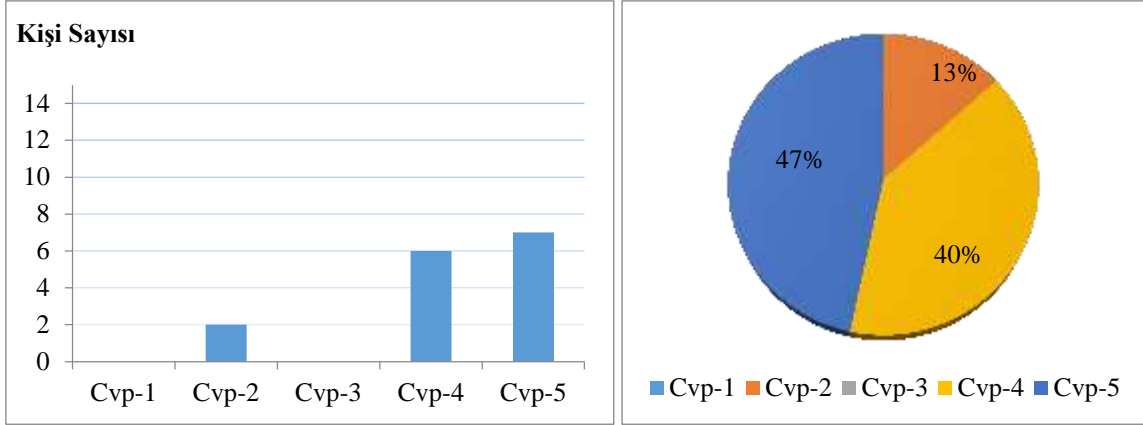
paftaları içermeli ve kullanılan pozlar mimari proje üzerinde belirtilmelidir. Tüm bu detaylara yer verildi mi? (Yatırım makine ekipman alımı veya yapı ruhsatı gerektirmeyen inşaat işleri içeriyorsa tesisteki yapıların mimari projelerini göstermek kaydıyla onaysız proje sunulabilir.)” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 17’de uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %87’i olumlu, %7’ü kararsız ve %1’i de olumsuz cevap vermiştir.

Şekil 19. Anketin 5. sorusuna verilen cevaplar

Soruya verilen %87 oranında olumlu cevap, uygulama projelerinin soruda belirtilen hususlardan dolayı revize ettirilmesi yeniden onay işlemlerine tabi olmakta ve bu süresi içerisinde eksik evrakın tamamlanamamasından dolayı projelerin reddine sebep olabilmektedir. Bölüm 2.4.1.2., 2.4.1.3., 2.4.1.4., 2.4.1.5 ve 2.4.1.7 de ret olan proje sayıları verilmiştir. Bu sebepten böyle bir aşamaya vurgu yapılması gerekmekte olduğu anket sonuçlarından da anlaşılmaktadır.

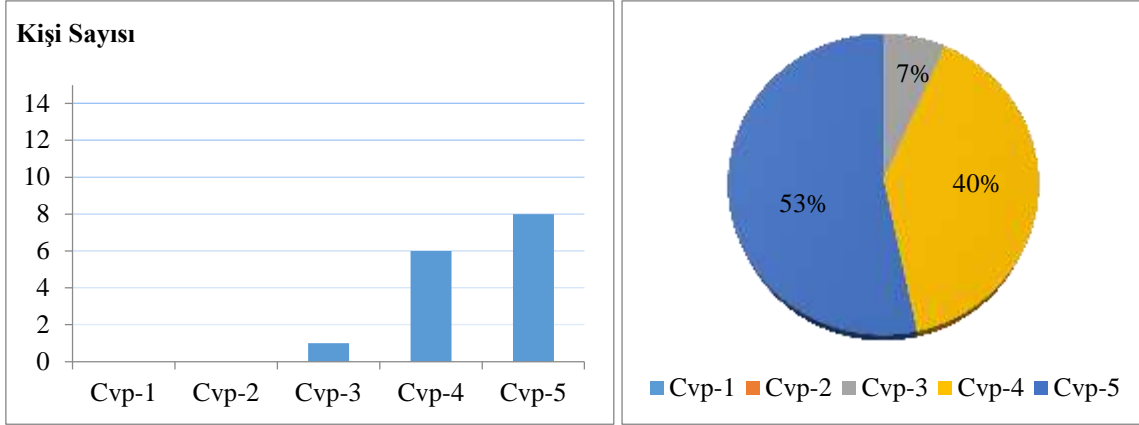
Altıncı soruda uzmanlara “Statik projeler, ek olarak hesap raporları içermiş ve mimari proje ile tam uyumlu mu?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 18’de uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %87’i olumlu, %13’ü olumsuz cevap vermiştir.

Şekil 20. Anketin 6. sorusuna verilen cevaplar

Soruya verilen %87 oranında olumlu cevap, tıpkı 5. sorudaki gibi uygulama projelerinin soruda belirtilen hususlardan dolayı revize ettirilmesi yeniden onay işlemlerine tabi olmakta ve bu süresi içerisinde eksik evrakın tamamlanamamasından dolayı projelerin reddine sebep olabilmektedir. Bu aşamaların ayrı ayrı yazılmış olması bir bütün olarak gözden kaçmasına mani olmak içindir. Bölüm 2.4.1.2., 2.4.1.4., 2.4.1.5 ve 2.4.1.7 de ret olan proje sayıları verilmiştir. Bu sebepten böyle bir aşamaya vurgu yapılması gerekmekte olduğu anket sonuçlarından da anlaşılmaktadır.

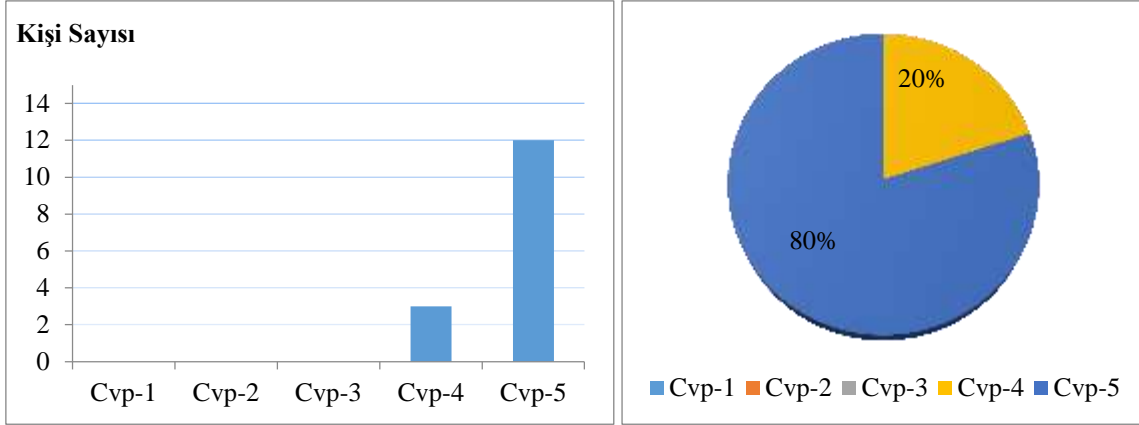
Yedinci soruda uzmanlara “Elektrik tesisat projeleri hazırlanırken; besleme hattının yaklaşık uzunluğu, kesiti ve araziye uygun şekilde nereden geleceği belirtilmelidir. Mimari proje ile uyumlu olmalı ve mekanik tesisat yerleşim gücüne uygun tasarlanmalıdır. Yükleme cetvelleri, kolon şeması, zayıf akım, kuvvetli akım paftaları belirtilmelidir. Sayaç panosu detayları verilmelidir. Eğer yatırım yenilenebilir enerji içeriyorsa yetkili merci onaylı toplam kurulu gücün %60 ına tekabül edecek güçte «Tek Hat Şeması» sunulmalıdır. Tüm bu detaylara yer verildi mi?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 19’da uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %93’ü olumlu, %7’si olumsuz cevap vermiştir.

Şekil 21. Anketin 7. sorusuna verilen cevaplar

Soruya verilen %93 oranında olumlu cevap, uygulama projelerinin soruda belirtilen hususlardan dolayı revize ettirilmesi yeniden onay işlemlerine tabi olmakta ve bu süresi içerisinde eksik evrakın tamamlanamamasından dolayı projelerin reddine sebep olabilmektedir. Bir diğer husus elektrik projelerinin yapım işleri içerisindeki tutarı önceki yıllardaki gibi düşük yüzde içermemektedir. Her geçen yıl artan teknolojik faaliyetler ile birlikte elektrik işlerinin yapım işi içerisindeki payı da arttığı için unutulmuş detaylar eksik maliyet hesaplarına yol açmakta ve aynı zamanda eksik fon talebi oluşturmaktadır. Uygulamadan kaynaklanan hatalar ve ek maliyetler ise işin başka bir boyutunu ortaya koymaktadır. Bölüm 2.4.1.2., 2.4.1.3., 2.4.1.4., 2.4.1.5 ve 2.4.1.7 de ret olan proje sayıları verilmiştir. Bu sebepten böyle bir aşamaya vurgu yapılması gerekmekte olduğu anket sonuçlarından da anlaşılmaktadır.

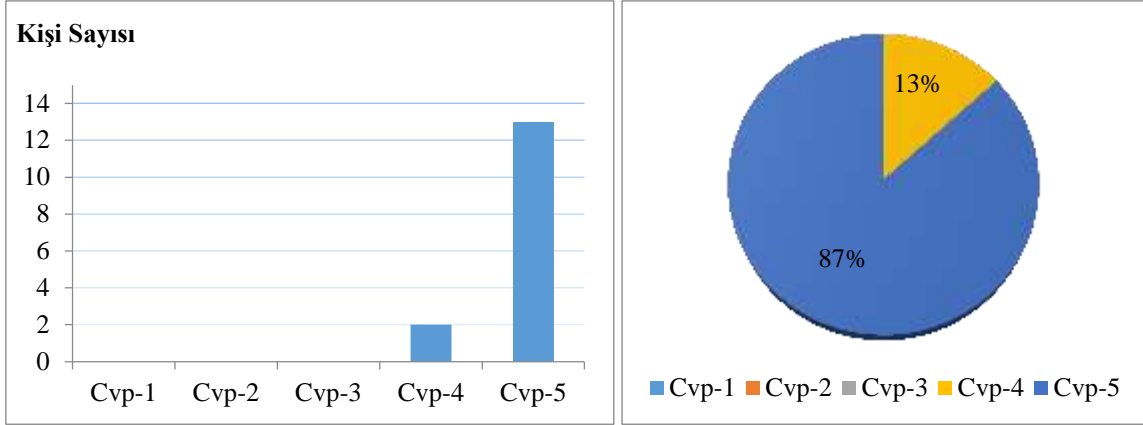
Sekizinci soruda uzmanlara “Mekanik Tesisat Projeleri hazırlanırken; uygulama kolaylığı, enerji verimliliği, ilk yatırım için düşük maliyetler, çevre hassasiyeti gözetilmelidir. Kalorifer, yangın, havalandırma, sıhhi tesisat vb. her tesisat sistemi için ayrı proje oluşturuldu mu? Mimari proje ile uyumlu mu?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 20’de uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %100’ü olumlu cevap vermiştir.

Şekil 22. Anketin 8. sorusuna verilen cevaplar

Soruya verilen %100 oranında olumlu cevap, tıpkı 7. Soruda olduğu gibi uygulama projelerinin soruda belirtilen hususlardan dolayı revize ettirilmesi yeniden onay işlemlerine tabi olmakta ve bu süresi içerisinde eksik evrakın tamamlanamamasından dolayı projelerin reddine sebep olabilmektedir. Bir diğer husus mekanik tesisat projelerinin yapım işleri içerisindeki tutarı düşük yüzde içermemektedir. Her geçen yıl artan teknolojik faaliyetler ile birlikte elektrik işlerinin yapım işi içerisindeki payı da arttığı için unutulmuş detaylar eksik maliyet hesaplarına yol açmakta ve aynı zamanda eksik fon talebi oluşturmaktadır. Uygulamadan kaynaklanan hatalar ve ek maliyetler ise işin başka bir boyutunu ortaya koymaktadır. Bölüm 2.4.1.2., 2.4.1.3., 2.4.1.4., 2.4.1.5 ve 2.4.1.7 de ret olan proje sayıları verilmiştir. Bu sebepten böyle bir aşamaya vurgu yapılması gerekmekte olduğu anket sonuçlarından da anlaşılmaktadır.

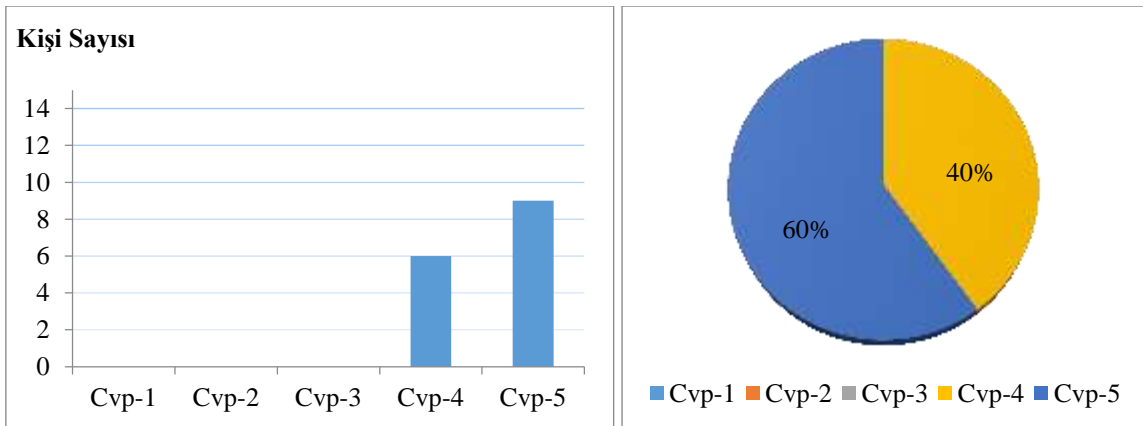
Dokuzuncu soruda uzmanlara “Metraj Çıkarılırken; uygulama projeleri yetkili idare tarafından onaylandıktan sonra nihai hali üzerinden çıkarılmalıdır. Bu aşamada projenin bütçesine teşkil edecek hesaplamalar yapıldığı için doğru ve düzgün metraj çıkarılması önem arz etmektedir. Metraj çıkarılırken tüm yapılar ve yapı içerisindeki tüm mahaller ayrı ayrı hesaplanmalı ve TKDK web sitesi üzerinde yayınlanan metraj cetveli formatında, pozun kullanıldığı tüm mahaller tek tek detaylı bir şekilde yazılmalı ve ilgili teknik personel tarafından imzalanmalı ve kaşelenmelidir. Tüm bu detaylara dikkat edildi mi?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 21’de uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %100’ü olumlu cevap vermiştir.

Şekil 23. Anketin 9. sorusuna verilen cevaplar

Bölüm 2.4.1.2., 2.4.1.3., 2.4.1.4., 2.4.1.5, 2.4.1.7. ve 2.4.1.15.'de ankete konu olan aşama ile ilgili ret olan proje sayıları verilmiştir. Bu sebepten böyle bir aşamaya vurgu yapılması gerekmekte olduğu anket sonuçlarından da anlaşılmaktadır.

Onuncu soruda uzmanlara “Metraj Cetveline esas Keşif özetleri TKDK web sitesi üzerinde yayınlanan formatta olacak şekilde oluşturularak ilgili teknik personel tarafından imzalandı mı?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 22.'de uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %100'ü olumlu cevap vermiştir.

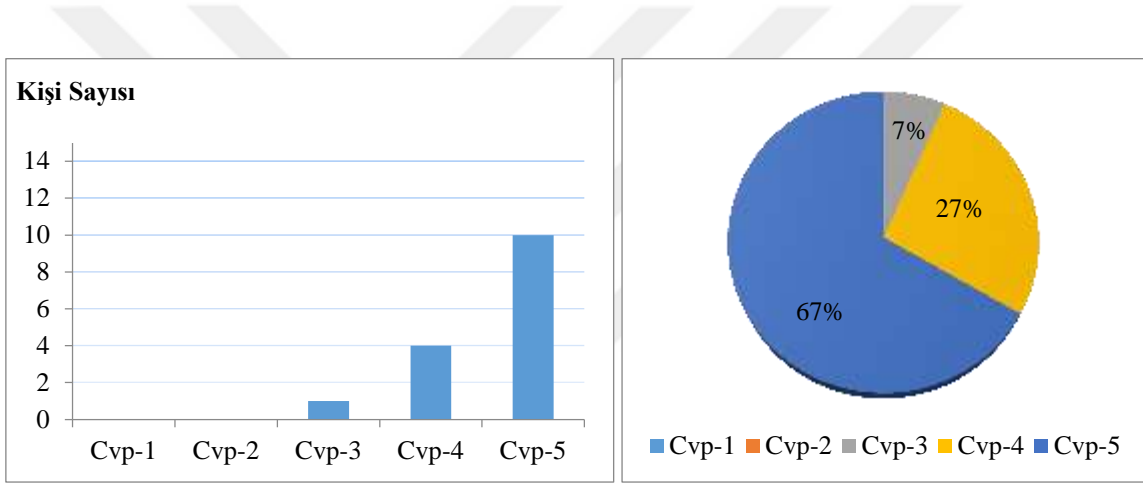

Şekil 24. Anketin 10. sorusuna verilen cevaplar

Soruya verilen %100 oranında olumlu cevap, en çok hata yapılan aşamalardan birine verilen cevaptır. Bölüm 2.4.1.2., 2.4.1.5., 2.4.1.7, 2.4.1.9. ve 2.4.1.15.' de ret olan proje

sayıları verilmiştir. Kurumun web sitesinde ilan edilen format dışı maliyet tabloları kabul edilmemekte ve doğrudan uygun olmayan harcama veya ret sebebi sayılmaktadır. Aynı danışman tarafından hazırlanan farklı projelere ait bu format hataları da kopya ve manipülasyon bulgusu sayıldığından yine fon kaybına yol açmaktadır. Anket sonuçları böyle bir aşamaya yapılan vurgunun önemini ortaya koymaktadır.

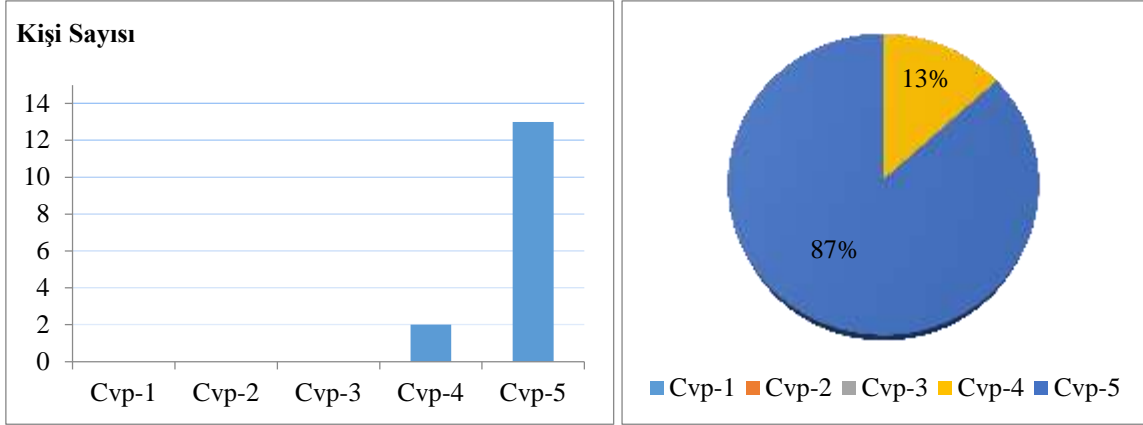
On birinci soruda uzmanlara “Projelerin kazı, dolgu, reglaj işleri içermesi durumunda Kübaj Hesabı, kadastro müdürlüğünden ya da lisanslı harita bürolarından ya da özel harita bürolarından imzalı şekilde alındı mı?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 23’de uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların ~%94’ü olumlu, %7’si de olumsuz cevap vermiştir.

Şekil 25. Anketin 11. sorusuna verilen cevaplar

Bölüm 2.4.1.2., 2.4.1.5., ve 2.4.1.7.’ de ankete konu olan aşama ile ilgili ret olan proje sayıları verilmiştir. Özellikle Kurumun personel yapısının çeşitli meslek gruplarını barındırması nedeniyle ödeme aşamasında maliyet hesaplamalarında zorluklara neden olmakta olup hatalı uygulamalara ve fon kayıplarına sebebiyet vermektedir. Anket sonuçları böyle bir aşamaya yapılan vurgunun önemini ortaya koymaktadır.

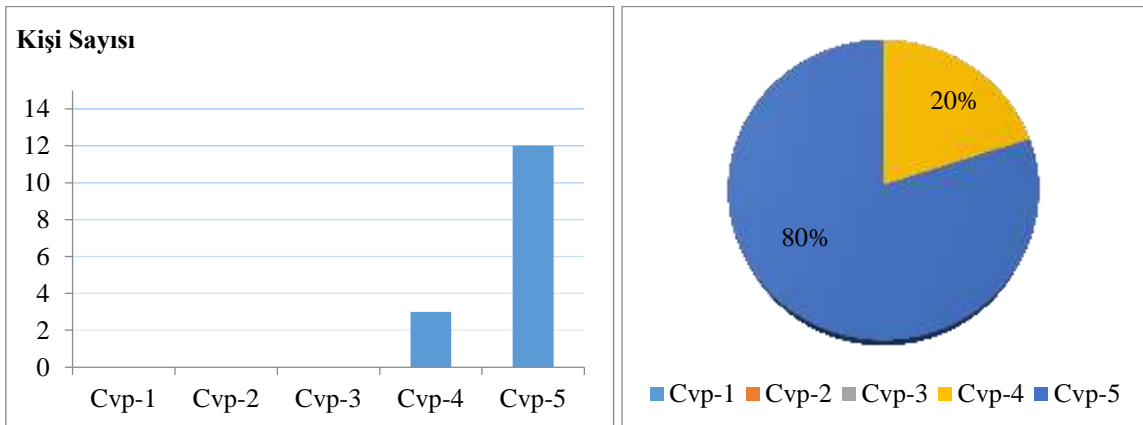
On ikinci soruda uzmanlara “Kadaastro müdürlüğünden ya da lisanslı harita Bürolarından ya da özel harita bürolarından alınan, başvuru sahibinin yatırım uygulama alanına ait koordinat bilgilerini gösteren belge (aplikasyon krokisi) alındı mı?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 24’te uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %100’ü olumlu cevap vermiştir.

Şekil 26. Anketin 12. sorusuna verilen cevaplar

Soruya verilen %100 oranında olumlu cevap, yatırımın uygulama arazisinin yerinin gps aracılığı ile tespiti için olmazsa olmaz bir belgenin başvuru aşamasında eksiksiz tamamlattırılması gerektiğidir. Başvuru paketinde olmazsa olmaz olan bu evrak süresi içerisinde eksik evrakın tamamlanamamasından dolayı projelerin reddine sebep olabilmektedir. Anket sonuçları böyle bir aşamaya yapılan vurgunun önemini ortaya koymaktadır.

On üçüncü soruda uzmanlara “Yatırım yapılacak yerin durumuna göre yapı ruhsatı ya da yapı ruhsatı gerekli olmadığına dair yazı alındı mı?” aşamasının fon kaybı üzerindeki etkisi sorulmuştur. Şekil 25’te uzmanların soruya verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Soruya uzmanların %100’ü olumlu cevap vermiştir.

Şekil 27. Anketin 13. sorusuna verilen cevaplar

Bölüm 2.4.1.4., ve 2.4.1.3.'te ankete konu olan aşama ile ilgili ret olan proje sayıları verilmiştir. Uygulama projelerinde yapılan dikkatsizliklerin yeniden revize edilmesi sonucu ilgili Kurum tarafından yapı ruhsatının yeniden onaylatılması süresi içerisinde eksik belgenin tamamlanamamasına neden olmaktadır. Bu sebepten fon kayıpları yaşanmakta olup bu aşamaya verilen %100 olumlu cevap böyle bir aşamaya yapılan vurgunun önemini ortaya koymaktadır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

IPARD I programı 2007-2013 yılları arasında tamamlanmış ve fonların kullanımı başarıyla gerçekleştirilmiştir. 2014-2020 yıllarını kapsayan IPARD II ile de alınan yaklaşık 9 bin başvuru göstermektedir ki program Türkiye de amacına ulaşmış ve ulaşmaya devam etmektedir.

Bu çalışmadan da anlaşılacağı üzere Kurumun asıl ihtiyacının proje başvuru çağrı zamanlarında yüksek sayıda başvuru alma ve tanıtım kaygısından ziyade iş ve işleyişte bir takım rahatlatıcı düzenlemeler olduğudur. Oluşturulan prosedürlerin hedef kitlesinin uygulama süresi boyunca karşılaştığı uyuşmazlıkların ortaya çıkmış ve çıkacak olması muhtemeldir. IPARD Programı kapsamında TKDK' ya başvurusu yapılan projelerin irdelenmesi sonucunda elde edilen bulgular yardımıyla anlaşılan başlıca eksik yönler sıralanacak olursa;

1. Yapım işleri içeren projeler kuruma sunulurken proje hazırlama safhasında ilgili kurum personeli, faydalanıcı, danışman ve proje müellifleri bir araya gelmeli ve istenen ile ortaya konanın aynı şeyi ifade ettiği konusunda mutabık kalınmalıdır. Bu işlem iş yükünü, kaynak israfını ve fon kaybını ortadan kaldıracaktır. Yine bu esnada yapı ruhsatı veya yapı ruhsatı bulunmadığına dair resmi yazı istenmemesi, başvuru sürecini uzattığı gibi inceleme süresince proje müelliflerin denetleme kotalarının dolması konusundaki isteksizliklerini ortadan kaldıracaktır.
2. Başvuru sahibi başvuru paketini hazırlamadan önce proje çizimlerini (mimari proje, statik proje, sıhhi tesisat projesi, elektrik projesi) tamamladıktan sonra onaylatıp kurumumuza sunmalı ve her İl Koordinatörlüğü'nde görevlendirilecek olan metraj hazırlama uzmanları tarafından projenin metraj listesi istenilen formatta hazırlanıp başvuru sahibine teslim edilmelidir. Başvuru sahibi İl Koordinatörlüğü'nden aldığı metraj listelerini baz alarak, keşif özeti, teknik şartname, teklif vs. oluşturmalıdır. Böylece ödeme önce yerinde kontrolde poz pazında yapım işlerinin miktarları kontrol edilmeyip, sadece mimari, statik, sıhhi tesisat ve elektrik projesine uygunluk durumu kontrol edilerek metraj hatalarından kaynaklı fon kaybı engellenebilir. Tip proje uygulaması ile de

yaklaşık maliyetlerin önceden belirlenmesi ve yaklaşık maliyetlerin düzgün bir şekilde hesaplanması sağlanabilir. Metraj hatalarından kaynaklı fon kaybı engellenebilir.

3. Başvuru çağrı ilanlarında sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı birim fiyat kitabı ile TKDK web sitesinde ilan edilen özel pozların kullanılabilme zorunluluğu kaldırılarak tüm kamu kurumlarının birim fiyat kitaplarını kapsayacak şekilde geliştirilmelidir. Bu uygulama ile özel poz oluşturulması için verilen sürenin kaçırılması gibi durumlardan ötürü yaşanabilecek fon kayıplarının önüne geçilecektir.
4. Kurumumuza proje sunan potansiyel faydalanıcılar ihaleyi kendileri yaptıkları için birim fiyat esaslı tekliflerde minimum tenzilat sağlanacak şekilde ihalenin sonuçlanmasına sebep olabilmektedir. Kurumun web sitesine yüklenecek teklif formlarının online bir şekilde tüm tedarikçilere açık olmasının sağlanacağı bir sistem getirilebilir. Böylelikle adil şeffaf ve gerçek bir ihalenin olması sağlanacaktır. Sistem otomatik en düşük teklifi seçeceği için manipülasyondan riskleri de bertaraf edilmiş olacaktır.
Öte yandan Kuruma sunulan projeler geçerli teklifleri barındırdığı için İl Koordinatörlükleri ve Kurum merkezinde yapılan incelemelerin uzaması piyasa koşullarında potansiyel yatırımcıyı ve tedarikçileri zor duruma sokmaktadır. Ön teklif inceleme süreci ile daha sonra kesin teklifler ile başvurma ve buna bağlı olarak bütçe güncellenmesi imkânı sağlanabilir.
5. Kurumun web sitesinde makine ekipmanlar için de tıpkı yapım işlerinde olduğu gibi referans fiyatların ilan edilmesi kurum içi yapılan kesintilerdeki hatalı işlemlerin önüne geçilmesini ve fiyatların itiraz yoluyla güncel tutulmasını sağlayacağı gibi hak kaybı ve iş yükünü de ortadan kaldıracaktır. Bu gibi nedenlerden ötürü veri tabanlarının güncel olması gerekmektedir.
Uygun harcama listesinde olmayan makine ekipmanlar için tanınan süre içinde ekleme talebi yapılmadığı takdirde başvuru yapılamamaktadır. Ekleme yapma süresinin daha uzun tutulması ya da uygun harcamalar listesine diğer makine ekipmanlar başlığı yerleştirilerek mağduriyetler önlenir.
6. Yapım işleri harcamalarında birim fiyatı 200€ üzerinde kalan pozlarda yerli malı belgesi alımı ya da yeli malı yerine geçen bir takım belgeler alımı ile uygulandığından özellikle kurumsal olmayan birçok firma söz konusu belgeyi

çıkarmaktan imtina etmektedir. 200€ limiti arttırılmalı ya da kullanılan malzemelerin yerli malı olduğuna dair beyan usulü uygulama yapılmalıdır.

7. Yapım işleri içeren projelerde sözleşmede, ya da metraj listesinde yer alan imalatların yerine aynı özelliğe sahip daha yüksek fiyatlı (Örnek: Floresan lamba yerine Led lamba takılması gibi) imalat yapılması durumunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı pozları veya TKDK özel pozları içerisinde yer almıyorsa hiçbir destekleme ödemesi yapılmamaktadır. Zeyilname yapılmadan ödeme talep paketi hazırlanırsa sözleşmede yer almayan poz ödenmemektedir. “Yapım İşleri Genel Şartnamesi” ne göre bu durum sorun teşkil etmemektedir. TKDK Ödeme prosedürlerinin “Yapım İşleri Genel Şartnamesi” ne göre uyumlaştırılması gerekmektedir.
8. Ödeme taleplerinin sayısı proje bütçesine göre hali hazırda 3 taksite kadar yapılabilmektedir. Yatırımın kolaylıkla tamamlanabilmesi ve kısıtlı imkânlarla sahip potansiyel faydalanıcıların da proje yapabilmesi açısından bu sayı arttırılmalıdır. Belli başlı inşaat yapı imalat yüzdeleri şeklinde ödeme talebi getirilebilir.
9. Başvuru sahibinin mali durumunun bozulması, yatırımın iş planı analizinin yetersiz olması, eksik bilgi ve belgenin süresi içerisinde teslim edilmemesi, tapu kayıtlarında hak mahrumiyeti olması, uygun harcama tutarının minimum seviyenin altında kalması, başvuru sahibinin sözleşmeye davete süresi içerisinde icabet etmemesi, sözleşme imzalanmadan yatırıma başlanması gibi diğer durumlarda yaşanmaktadır.
10. Kurumun web sitesinde, “İhale ve İlan” sekmesi adı altında Teklif Davet Mektubu ve Teknik Şartnamelerin potansiyel başvuru sahibi tarafından sisteme girilmesi sonucu otomatik olarak tanımlanan ihale numarasının tedarikçilere paylaşılmasıyla teklif verme sürecinin tamamlanması sağlanabilir. Böylelikle şeffaf ve adil rekabet koşulları sağlanarak kontroller esnasındaki iş yükünün azaltılması sağlanabilir.
11. Şekil 4’de yer alan Amasya özelinde verilere bakıldığında başvuru-sözleşme arasında %78 gibi bir toplam fon kaybı olduğu görülmektedir. Bu rakam yaklaşık olarak 67 milyon TL civarındadır. Türkiye genelinde 42 ilde programın yürütüldüğü düşünüldüğünde yaşanan fon kaybı ciddi boyutlara ulaşmaktadır.

12. Proje başvuru ve uygulama sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için yapılan hatalardan hareketle bölüm 2.6.'da oluşturulan “Yapım İşleri Başvuru Yol Haritası”nın fon kayıpları üzerindeki etkisini ölçmek için uzmanlara önem ölçüğü anketi yaptırılmış olup her bir aşamanın Kurum uzmanları tarafından olumlu görüş aldığı belirlenmiştir. Oluşturulan yapım işleri yol haritası yapım işleri özelinde bir ihtiyaçtı ve böylelikle giderilmiştir.

Sonuç olarak; AB politikaları gereği IPARD programının ülkemiz için sosyo-ekonomik açıdan önemi büyüktür ancak programın uygulanması esnasında fark edilen eksikliklerin giderilmesinin kırsal kalkınma ve refaha erişimi kolaylaştıracağı aşikârdır. Tüm başvuru çağrı dönemleri boyunca yaşanan sıkıntılar ve çözüm önerilerinin yer aldığı bu çalışmanın hibe almayı düşünen yatırımcılara ve kurum personeline ülkenin kalkınması noktasında faydalı olacağı düşünülmektedir.

5. KAYNAKLAR

1. N, Y., Kırsal Kalkınma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ders Notları,, 1991.
2. S, G., “Dünyada ve Türkiye’de Kırsal ve Kalkınma Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma”,. Uludağ Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi, 19(2001)4.
3. Can, M., Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye’nin Kırsal Kalkınması Açısından İncelenmesi: SAPARD ve IPARD Örneği. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Ankara., 2007.
4. Giray F. H, A.A., Gün S, Kırsal Kalkınmada Yeni Perspektifler. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2003.
5. Akın, S., Avrupa Birliği’nde Kırsal Kalkınmaya Yönelik Mali Yardımlar Değişimler ve Türkiye’nin Uyum Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2008.
6. Diraor, B.M., Katılım Öncesi AB Fonları ve Kırsal Kalkınma- Fırsatlar, Sorunlar ve Türkiye İçin Öneriler. DPT Uzmanlık Tezleri. Yayın No:2764, Ankara, 2008.
7. F, Y., Avrupa Birliği Üyeliği Yolunda Türkiye’de Ödeme Kuruluşlarının Yapılanması,. TKB Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Balkan, AB Uzmanlık Tezi, Ankara, 2005.
8. Özbey, Y., Türk Kamu Örgütlerinde Verimlilik Ve Etkinlik Sorunu: Tarım Ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Örneği Üzerinden Bir Model Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2016.
9. Karataş, H., "Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardımları, İzmir". Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.
10. Gülçubuk, B., Köksal, Ö., Ataseven, Y., Gül, U. ve Kan, M., Kırsal Kalkınma Desteklerinin Ulusal Düzeyde Etkileri: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Projelerinin İncelenmesi, TEAD, 2(1) (2016) 1-10.
11. Bulutçu, A.B., IPARD Programı ile Ulusal Kırsal Kalkınma Programlarının Tamamlayıcılık Açısından Değerlendirilmesi. AB Uzmanlık Tezi, GTHB., 2015.
12. E, D., IPARD Programı Kapsamında Türkiye’ye Verilecek Desteklere İlişkin Ödeme Süreci ve Bu Sürecin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. TKB, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2008.
13. Koç, A., Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Kırsal Kalkınmanın Finansmanı Kapsamında IPARD, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Isparta, 2016.

14. C, K., Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Politikaları, ve Yararlanma Olanakları, Y. Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdađ, 2010.
15. Duman, H., Avrupa Birliğine Katılım Sürecinde Kırsal Kalkınma İçin Katılım Öncesi Yardım Aracı – İpard, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
16. <http://istanbulgelisimakademisi.com/data/files/2a673f5bb8cc4c03f5ec0bdec4154642.p>, 03.01.2019.
17. <http://www.tkd.gov.tr/ProjeIslemleri/DesteklenenIller>, 12.11.2018.
18. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070518-2.htm>, 01.03.2019.
19. <http://www.tkd.gov.tr/Kurumsal/OrganizasyonSemasi>, 12.12.2018.
20. <http://www.tkd.gov.tr/Content/File/BasvuruFiles/BasvuruPaketiHazirlamaDokumanlari/BasvuruCagriRehberi/IPARDII/1.0/101.pdf>, 11.12.2018.
21. TKDK. (2007). 5648 Sayılı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun.
22. T.C. Resmi Gazete, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu İl Koordinatörlüklerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, (27007), 24.09.2008.

6. EKLER

Ek 1.1. Başvurunun Reddine İlişkin Rapor

T.C.
TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU
Proje Hizmetleri Genel Koordinatörlüğü

.../.../20...

Sayı : Otomatik

Konu : Başvurunun Reddi

Sayın: <Adı Soyadı-Tüzel Kişilikte Unvanı>

<Adres>

<İl Adı>

<Başvuru Kayıt Numarası> başvuru kayı numaralı <Tedbir> tedbiri altında Kurumumuza sunulmuş olan başvurunuz değerlendirilmiş olup, IPARD Programı kapsamında desteklenmesi uygun görülmemiştir. Başvurunuzun reddine ilişkin gerekçeler yazımız ekinde yer almaktadır.

Başvurunuzun reddine ilişkin karara en geç itiraza konu olacak bu resmi yazı elinize ulaştıktan sonra 10 gün içinde Turan Güneş Bulvarı No:68 Çankaya/ANKARA adresine APS veya iadeli taahhütlü posta yoluyla bir dilekçe ile itirazda bulunabilirsiniz. Şayet itirazda bulunursanız, söz konusu itirazınız Kurumumuzun yasal prosedür ve mevzuatı çerçevesinde 10 gün içerisinde değerlendirilecek ve tarafınıza değerlendirme sonucuna ilişkin bilgi verilecektir.

.....
Başkan a.

Genel Koordinatör

Ek: Başvurunun Reddine İlişkin Rapor (1 sayfa)

Ek 1.2. EK: BAŞVURUNUN REDDİNE İLİŞKİN RAPOR**Başvuru Kayıt No :****Tedbir :****Sektör :****Başvuru Sahibi Adı :****TC/Vergi No :**

..... tarihinde Kurumumuza sunmuş olduğunuz projenizin başvuru paketi incelenmiş ve..... tespit edilmiştir.

..... projenizin değerlendirilmesine devam edilememiş ve projeniz reddedilmiştir.

Ek 2. 1104 Kaydedilen Başvuru Paketleri Listesi

T.C.
TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU
AMASYA İL KOORDİNATÖRLÜĞÜ

No	Başvuru Kayıt Numarası	Başvuru Sahibi Adı Soyadı/Tüzel Kişi Adı	T.C. Kimlik No/Vergi No*	Kayıt Tarihi/Saati
1				
2				
3				
4				
5				
6				

(Yeni satırlar eklenebilir !)

	Adı Soyadı	Unvanı	İmza	Tarih
Hazırlayan (BKG)				.../.../20...

Bir Nüsha Teslim Alan:

1-PBYB Birim Amiri

Adı Soyadı	İmza	Tarih
		.../.../20...

2-Arşiv Görevlisi

Adı Soyadı	İmza	Tarih
		.../.../20...

Ek 3. Geri Çekme Dilekçesi**TKDK AMASYA İL KOORDİNATÖRLÜĞÜNE**

<Başvuru Çağrı No> BAŞVURU ÇAĞRI İLANI KAPSAMINDA TESLİM ETMİŞ OLDUĞUM <Başvuru Yapılan Tedbir> TEDBİRİNDEKİ PROJEMİ DAHA SONRA HİÇBİR HAK TALEP ETMEYECEĞİMİ BİLDİREREK, HİÇBİR İŞLEM YAPILMAKSIZIN TARAFIMA GERİ VERİLMESİNİ ARZ EDERİM.

ADI SOYADI :

İMZA :

CEP TEL NO :

Ek 4. Yapım İşleri Başvuru Yol Haritası Anket Formu

YAPIM İŞLERİ

BAŞVURU YOL HARİTASI

UZMAN GÖRÜŞ

ANKETİ

YAPIM İŞLERİ BAŞVURU YOL HARİTASI İÇİN UZMAN GÖRÜŞ

ANKETİ

Ad	
Yaş	
Cinsiyet	

Aşağıdaki her soru için, sağdaki sayılardan konunun önemiyle ilgili görüşünüzü en iyi yansıtan sayıyı

① ② ③ ④ ⑤ olacak şekilde “**yuvarlak**” içine alın.

Yol Haritası No	Aşağıdaki soruların her birinin yaşanan fon kayıpları üzerindeki etkisini puanlayınız.	Önem Ölçeği				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Yatırım yapılacak arazi; “Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelikler“ ve "5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu” Kapsamında izinli mi?	1	2	3	4	5
2	Başvuru yapılacak tedbire ait TKDK resmi web sitesi üzerinden “Başvuru İşlemleri” bölümüne girilerek “Başvuru Paketi Hazırlama Dokümanları” arasında yer alan “Yatırım Kapsamında Uyulması Gereken Koşullar” dokümanında yer alan kriterler incelendi mi?	1	2	3	4	5
3	Arazinin topoğrafik yapısının tespiti ve mimari projenin oluşturulması için Plankote hazırlandı mı?	1	2	3	4	5
4	Uygulama projeleri hazırlanırken; Genel proje hazırlama kurallarına riayet edilmelidir. Tüm projeler yetkili idare tarafından imzalı, tarihli ve onaylı olmalıdır. Tüm mahallerde kullanılan pozlar projeler üzerinde detaylı olarak belirtildi mi?	1	2	3	4	5
5	Mimari projeler hazırlanırken; Vaziyet planı dahil olmak üzere kat planları, çatı planları, kesit ve görünüşler, çatı planları, kapı pencere anahtar paftaları içermeli ve kullanılan pozlar mimari proje üzerinde belirtilmelidir. Tüm bu detaylara yer verildi mi? (Yatırım makine ekipman alımı veya yapı ruhsatı gerektirmeyen inşaat işleri içeriyorsa tesisdeki yapıların mimari projelerini göstermek kaydıyla onaysız proje sunulabilir.)	1	2	3	4	5
6	Statik projeler, ek olarak hesap raporları içermiş ve mimari proje ile tam uyumlu mu?	1	2	3	4	5
7	Elektrik tesisat projeleri hazırlanırken; Besleme hattının yaklaşık uzunluğu, kesiti ve araziye uygun şekilde nereden geleceği belirtilmelidir. Mimari proje ile uyumlu olmalı ve mekanik tesisat yerleşim gücüne uygun tasarlanmalıdır. Yükleme cetvelleri, kolon şeması, zayıf akım, kuvvetli akım paftaları belirtilmelidir. Sayaç panosu detayları verilmelidir. Eğer yatırım yenilenebilir enerji içeriyorsa yetkili merci onaylı toplam kurulu gücün %60'ına tekabül edecek güçte «Tek Hat Şeması» sunulmalıdır. Tüm bu detaylara yer verildi mi?	1	2	3	4	5
8	Mekanik Tesisat Projeleri hazırlanırken; Uygulama kolaylığı, enerji verimliliği, ilk yatırım için düşük maliyetler, çevre hassasiyeti gözetilmelidir. Kalorifer, yangın, havalandırma,	1	2	3	4	5

	sihhi tesisat vb. her tesisat sistemi için ayrı proje oluşturuldu mu? Mimari proje ile uyumlu mu?					
9	Metraj Çıkarılırken; Uygulama projeleri yetkili idare tarafından onaylandıktan sonra nihai hali üzerinden çıkarılmalıdır. Bu aşamada projenin bütçesine teşkil edecek hesaplamalar yapıldığı için doğru ve düzgün metraj çıkarılması önem arz etmektedir. Metraj çıkarılırken tüm yapılar ve yapı içerisindeki tüm mahaller ayrı ayrı hesaplanmalı ve TKDK web sitesi üzerinde yayınlanan metraj cetveli formatında, pozun kullanıldığı tüm mahaller tek tek detaylı bir şekilde yazılmalı ve ilgili teknik personel tarafından imzalanmalı ve kaşelenmelidir. Tüm bu detaylara dikkat edildi mi?	1	2	3	4	5
10	Metraj Cetveline esas Keşif Özetleri TKDK web sitesi üzerinde yayımlanan formatta olacak şekilde oluşturularak başvuru sahibi ve tedarikçi tarafından imzalandı mı?	1	2	3	4	5
11	Projelerin kazı, dolgu, reglaj işleri içermesi durumunda Kübaj Hesabı, kadastro müdürlüğünden ya da lisanslı harita bürolarından ya da özel harita bürolarından imzalı şekilde alındı mı?	1	2	3	4	5
12	Kadaströ müdürlüğünden ya da lisanslı harita Bürolarından ya da özel harita bürolarından alınan, başvuru sahibinin yatırım uygulama alanına ait koordinat bilgilerini gösteren belge (aplikasyon krokisi) alındı mı?	1	2	3	4	5
13	Yatırım yapılacak yerin durumuna göre yapı ruhsatı ya da yapı ruhsatı gerekli olmadığına dair yazı alındı mı?	1	2	3	4	5
Varsa Görüş ve Önerileriniz						

Ek 5. Yapım İşleri Uygun Harcamalar Detaylı Tablosu

BAŞVURU FORMU EKİ A 3.1 Yapım İşleri - Uygun Harcamalar Detaylı Tablosu

1. Taksit								
Uygun Harcama Kodu ve Tanımı								
Uygun Harcama Alt Kodu ve Tanımı								
Bina Adı								
Uygun Harcamalar Listesi Ek 1deki Uygun Harcama Numarası ve Adı	No	Poz. No	İşin Tanımı	Yüklenici Adı – TC Kimlik No / Vergi No	Birim	Miktar	Birim Fiyatı	Toplam tutar(tr)
	1							
	2							
	..							
Ara Toplam :								
1. Taksit Toplam								

2. Taksit								
Uygun Harcama Kodu ve Tanımı								
Uygun Harcama Alt Kodu ve Tanımı								
Bina Adı								
Uygun Harcamalar Listesi Ek 1deki Uygun Harcama Numarası ve Adı	No	Poz. No	İşin Tanımı	Yüklenici Adı – TC Kimlik No / Vergi No	Birim	Miktar	Birim Fiyatı	Toplam tutar(tr)
	1							
	2							
	..							
Ara Toplam :								
2. Taksit toplam								

BAŞVURU SAHİBİNİN ADI - SOYADI İMZA (TÜZEL KİŞİLER İÇİN KAŞE)

...../...../20...

ÖZGEÇMİŞ

Soner SEZGİN 1984 yılında Trabzon Yomra'da doğdu. İlköğrenimden liseye kadar Trabzon'da okudu. 2002 yılında lisans öğrenimine başladığı Atatürk Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden 2006 yılında mezun oldu. 2007 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. 2007-2010 yılları arasında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Erzurum İl Müdürlüğünde çalıştı. 2010-2011 yılları arasında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) uzmanlık sınavını kazanarak Kurumun Tokat İl Koordinatörlüğü'nde uzman olarak göreve başladı. 2011 de Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Amasya İl Koordinatörlüğü'ne geçti. Halen daha Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Amasya İl Koordinatörlüğünde uzman inşaat mühendisi olarak görevine devam etmekte olup İngilizce bilmektedir. Evli ve bir kız çocuğu babasıdır.

İletişim Bilgileri: soner_sezgin61@hotmail.com